

Roč. XV.

Čís 1.—2.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — Jednotlivá díla stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ HLASY □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, č. 570-II., Žitná ul. 26 n.

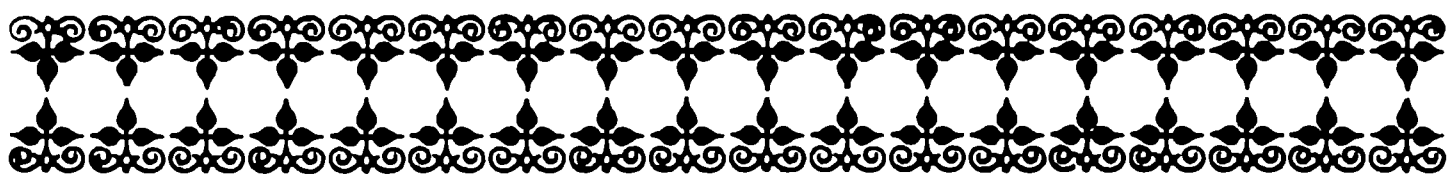
JOS. PROK. FABIAN :

O sv. Janu Nepomuckém

V PRAZE, 1915

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

I.

Jest to smutný úkaz v národě českém, že mnozí jeho synové vrhají se v poslední době na naše světce, by je tupili a tak úctu jejich v lidu zmenšili, nebo docela jejich existenci, že vůbec kdy žili, popřeli. Zvláště jest to patron český a mučedník sv. Jan Nepomucký, před jehož svátkem od několika již desetiletí nepřátelé vždy rozhodí mezi lid spousty brožurek a listů, v nichž ty největší nesmysly a lži o tomto národním světci se rozšiřují a znova ohřívají . . . Ovšem, kdo v Boha nevěří, kdo z Krista, z jeho učení, církve a vůbec ze všeho, co náboženství se týče, posměch si tropí — ten nebude ctíti ani svaté! Klesl-li však již někdo tak hluboko, že platí o něm slova věčné Pravdy, Ježíše Krista: — »Kdož pak neuvěří, bude zatracen« (Mar. 16, 16), svědčí to u takového nevěrce o veliké zpustlosti, chce-li do té záhuby i jiné strhnouti . . . Varujme se proto takovýchto vyvrhelů, kteří nemajíce dosti na zkáze vlastní, i jiné by rádi do

ni uvrhli — vaŕme si toho uĕení, jeŕ sám Syn Boŕí s nebe přinesl, kázal, tolika divy a zázraky a koneĕně i krví potvrdil — lnĕme celým srdcem k té sv. církvi, jiŕto On zaloŕil, jí pomoc svou a Ducha sv. »po všechny dny«, »na věky« za-slíbil — kterou tolika skvělými vzory, tolika svĕtci a svĕticemi ozdobil? A mezi těmito jest i náš rodák, patron a muĕedník, sv. Jan Nepomucký. Svĕtec tento narodil se kolem r. 1340 ze zboŕných, věkem již pokročilých manželů Welfinových v městĕ Nepomuku, dříve téŕ Pomuk zvaném; jeŕto jako Zachariáš a Alŕbĕta u věku již pozdějším obdrželi synáĕka, jemuŕ dle rozkazu Hospodinova měli dáti jméno Jan, dali snad z té příĕiny i manželé Welfinovi dítku svému totĕž jméno. Dle podání vyprosili si ho před obrazem Rodičky Boŕí, a když hoŕík jednou na smrt se roznemohl, obrátili se s důvěrou opět k Matce Pánĕ — a malý Jeníĕek nabyl zase zdraví . . .

Prvního vzdĕlání dostalo se mu v kláŕteře Nepomuckém, zaloŕeném r. 1143 od praotce ĕeských pánů ze Ŕtenberka, kde prospíval nejen v uĕení, ale i ve všeliké ctnosti; za ĕest si pokládal, ŕe mohl přisluhovati při mŕi sv., což ĕinil vždy s velikou radostí a zboŕností.

Ponĕvadŕ jevil neobyĕejné nadání, poslán byl na vysoké uĕení do Prahy, by studoval bohosloví; dosáhnuv zde nižŕích svĕcení, jmenován byl r. 1372 veřejným císařským notářem, kte-

rýžto úřad udělovali arcibiskupové Pražští dle výsady od otce vlasti Karla IV. jim propůjčené. Bylo pak povinností těchto císařských notářů zhotovovati spravedlivě veřejné právní listiny, a to pro kostely, dobročinné ústavy, vdovy, sirotky a pro chudé vůbec úplně zdarma! Z pozůstalých z té doby četných listin jest patrné, že Jan Nepomucký velmi pilně a svědomitě úřad svůj zastával. Z té asi příčiny povolal ho ještě téhož roku učený a zbožný arcibiskup Jan Očko z Vlašimi (přítel a rádce Karla IV.), by vedl protokoly duchovního soudu, a již r. 1374 ustanovil ho notářem arcibiskupské kanceláře.

Asi r. 1379 vysvěcen byl Jan na kněze a stal se oltářníkem, t. j. sloužil mši v kapli sv. Erharta a sv. Otilie ve velechrámu sv. Víta na hradě Pražském.

Po smrti arcibiskupa Jana Očka z Vlašimi (r. 1380), jenž již roku předešlého složil břímě těžkého svého úřadu, stal se jeho nástupcem synovec jeho Jan z Jenštýna, biskup míšeňský. I tento oblíbil si Jana z Nepomuku a jmenoval ho ještě téhož roku (1380) svým sekretářem či tajemníkem, následkem čehož složil Jan úřad veřejného císařského notáře. Ještě téhož roku ustanoven byl za faráře u sv. Havla (na Starém Městě v Praze); jsa však velice zaměstnán jako tajemník arcibiskupský, dal se dle tehdejšího obyčeje zastupovati tak zvaným vikářem či stříd-

níkem, při čemž však svědomitě se staral o vše, co onoho chrámu Páně se týkalo.

V tehdejší době nejen jinoši, ale i dospělí muži, zvláště pak církevní hodnostáři, dávali se zapisovati mezi posluchače na universitách, aby se tak ve vědách zdokonalili a hodnosti doktorské dosáhli; podobně učinil i Jan Nepomucký (roku 1381) a, ač byla tehdy universita Pražská rozdělena na čtyři národy, dal se zapsati do národa *českého* — a studovav ještě 6 let a složiv předepsané přísné zkoušky (rigorosa), povýšen byl r. 1387 na doktora církevního práva; od té doby nazýván byl všeobecně doktorem Johánkem, z čehož se soudí, že byl velice oblíben, nebo že byl menší postavy (snad obojí dohromady). V téže době jmenován byl členem kolegiální kapitoly u sv. Jiljí na Starém Městě, roku pak 1388 zvolen za člena koleg. kapitoly na Vyšehradě; jako kanovník vyšehradský z ochoty a horlivosti kázával v památném chrámu Matky Boží v Týně a to s takovým výsledkem, že mnozí z jeho posluchačů počali upřímné pokání činiti, statky své s chudými sdíleti atd.

Arcibiskup Jan z Jenštýna, který v mládí svém liboval si ve světských zábavách a ještě po nastoupení úřadu svého v Praze účastnil se radovánek na dvoře krále Václava IV., od roku 1380, kdy za moru sklíčen byl těžkou nemocí, ze které po velikém utrpení proti očekávání lékařů úplně se pozdravil, velice se změnil; počal

se totiž vzdalovati všech vyražení a žiti velice přísně, zvláště od té doby, když uslyšel (r. 1382) o nešťastné smrti arcibiskupa Magdeburského Ludvíka. Jak v Praze, tak na svých zámcích v Roudnici a Helfenburku, dal si zříditi malé komůrky, kde většinu času ztrávil na modlitbě, postu a rozjímání; spával málo a to na tvrdém lůžku, nosil na těle drátěný pás s ostrými hroty, mrskával se metlami a trním — při tom pak štědře podporoval chudinu. Při takovém způsobu života nemohl se ovšem věnovati tak diecési, jak bylo třeba, a proto hleděl práce a starosti úřadu svého svěřovati mužům horlivým a svědomitým; a takovým bez odporu byl Dr. Jan Nepomucký. Pro jeho zbožnost, učenost, zkušenost a jiné krásné vlastnosti povýšil ho arcibiskup r. 1389 k nejvyšší církevní hodnosti v arcidiecési, jmenovav jej svým generálním vikářem, čímž stal se Jan Nep. vedle gener. vikáře Mikuláše Puchníka, svého hlavního spolupracovníka, vlastním správcem Pražské arcidiecése . . .

Jako generální vikář zůstal Jan Nep. i dále kanovníkem Vyšehradským i farářem u sv. Havla; teprve když 26. srpna 1390 se svolením arcibiskupovým zaměnil tuto faru s arcijáhnem žateckým, vstoupil jakožto arcijáhen žatecký do sboru kanovníků metropolitní kapitoly u sv. Víta na Hradčanech. Zde hned budiž podotknuto, že tuto výměnu fary, rychlý postup v úřadech atd. vytýkají nepřátelé sv. Janu ve zlou stránku —

než co se té výměny týče, neděje se tak až posud? I dnes nejen kněží, ale i jiní stavové (professoři, soudcové atd.) vyměňují si s povolením svých představených svá místa, jak často i v novinách můžeme čísti; a že sv. Jan tak rychle v úřadech pokračoval, ano i více úřadů zároveň zastával, to dokazuje jen jeho schopnosti, jeho píli atd. — neboť člověka nedbalého, nezpůsobilého jistě by si byly kapitoly za člena nevolily!

Doba, kdy »doktor Johánek« povolán byl k první důstojnosti v arcidiecési jakožto generální vikář, byla zlá a potřebovala takového moudrého, rozšafného a neohroženého muže, jakým byl Jan z Nepomuku; seděl tehdy na královském trůnu českém nehodný syn Otce vlasti Karla IV. — Václav IV. Nastoupiv vládu jako mladík 17letý, pustil záhy uzdu různým vášním a náruživostem — toulal se celé noci po krčmách a ulicích Pražských, v opilství pak dopouštěl se těch největších ukrutností . . .

Když první jeho manželka Johana zardousena byla (v noci 31. prosince 1386) velikým psem, jenž spával v ložnici králově — oženil se Václav po druhé roku 1389 se zbožnou a sličnou Žofíí dcerou vévody Bavorsko-Mnichovského Jana, která zvolila si Jana Nepomuckého za svého zpovědníka, kaplana a almužníka; ježto pak král Václav nezměnil svého prostopášného života ani po boku této bohabojné ženy, navštěvuje vykři-

čené domy a udržuje pohoršlivý poměr s lazebnicí Zuzanou, domlouvala nešťastná královna svému manželu, jenž počínáním svým upadl v opovržení. Za to tím více vážil si lid a čtil Žofii, která ve svém neštěstí hledala útěchu a posilu u Pána Boha, přistupujíc často k zpovědi a sv. přijímání; než to právě zavdalo králi příčinu a záminku k podezřívání královny — vždyť — dle přísloví »Každý podle sebe hádá« — soudil, když on jest špatným, že i každý jiný, a tedy i královna jest takovou, a protože asi chodí tak často k sv. zpovědi! Umínil si tedy, že musí vyzvědět na jejím zpovědníku, z čeho se tak často zpovídá . . . Z té příčiny povolal k sobě Jana Nepom. a žádal ho, by mu to vyzradil. Ale Jan, jsa svědomitým sluhou Páně, odpověděl králi, že žádný kněz nesmí vyzraditi, co mu ve zpovědi svěřeno bylo — ano odvážil se při této příležitosti napomenouti krále, by zanechal svého dosavadního života . . . Václav nedosáhnuv ani lichocením, ani sliby svého hříšného úmyslu, počal Janovi vyhrožovati — ale nadarmo! Svědomitý kněz nedal se zastrašiti a zachoval neohroženě zpovědní tajemství, třeba králů zuřil, a Jan dobře tušil, že se mu asi hrozně pomstí! Dle legendy putoval Jan do Staré Boleslavi, by si tam u Matky Boží vyprosil sílu k hrozícímu pronásledování a utrpení . . .

Nepřátelům sv. Jana Nep., kteří na to poukazují, byl-li Jan od krále mučen a konečně

utopen pro nevyzrazení zpovědi královniny, proč prý tak král neučinil hned, když mu Jan vyplnění jeho hříšného úmyslu odepřel — odpovídáme, že tím král při veškeré své zlobě ukázal více opatrnosti, než nynější protivníci sv. Jana a jeho úcty; bylť Václav IV. jakožto Římský král a čekatel císařské koruny dle tehdejšího obyčeje prvním obhájcem církve katolické a proto věděl dobře, jak by to bylo pro něho nebezpečným, kdyby hned zpovědníka královnina dal usmrtiti proto, že konal svoji svatou povinnost. Tak zaslepen přece nebyl, jako moderní nevěrci — a uznal za dobré, vykonati svou pomstu, až naskytne se k tomu vhodná nějaká příležitost, a ta, vlastně hned dvě, naskytla se brzy.

Jest zajisté zcela vysvětlitelno, že od té doby, co arcibiskup Jan z Jenštýna počal vésti život plný zapírání, povstala mezi ním a prostopášným králem napiatost, kterou královští milcové víc a více rozdmýchovali; nejhůře počínal si královský podkomoří Sigmund Huler, jenž zašel tak daleko, že dopouštěl se těch nejkrutších násilností na duchovenstvu — a když arcibiskup opíral se těmto neslýchaným křivdám, zuřil král, popíchován svými dvořany, jak proti kněžstvu, tak proti arcibiskupovi a jeho generálním vikářům... Jmenovaný Huler na př. rozkázal r. 1392 jednoho mladého kněze stíti, jiného opět (na počátku r. 1393) upáliti beze všeho soudu! K tomu ovšem nemohl arcibiskup mlčeti i vyzval svými gener. vikáři

Janem Nep. a Mik. Duchníkem Hulera, by se dostavil k duchovnímu soudu a zodpovídal se ze svých zločinů; Huler však neposlechl — a byl proto jménem arcibiskupovým od gener. vikářů vyobcován z církve pro vraždy na osobách duchovních spáchané a pro nedostavení se k soudu církevnímu. Ježto však to byl miláček králův, rozhněval se Václav IV. velice jak na arcibiskupa, tak na oba gen. vikáře. Ale ani tentokráte nevystoupil ještě se svojí pomstou proti zpovědníku královny Žofie, Janu z Nepomuku — vycítilt asi dobře, že by mu to mohlo velice uškoditi, ježto Jan Nep., jakož i Mik. Puchník jednali jen ve jménu arcibiskupa, který přece ve věci této byl zajisté v právu — čekal tedy dále na vhodnější ještě záminku ku provedení své msty. Jiným milcem královým byl Hynek Pluh; týž býval děkanem kapitoly u sv. Víta, a když Jan Očko z Vlašimi vzdal se svého úřadu, chtěl král, by jeho nástupcem stal se Pluh — než kapitola ho nezvolila, ano Pluh obžalován u papežského dvora v Římě, jakožto přívrženec vzdoropapeže avignonského Klementa VII. a sesazen s děkanství. Tu ujal se Václav IV. Pluha, jmenoval ho svým kaplanem a kancléřem a měl ho stále na svém dvoře; když uprázdnilo se potom biskupství Kamiňské (v Pomořanech), vynasnažoval se král, by milec jeho zvolen byl za tamního biskupa — ale opět marně; kapitola ho zamítla (věděla asi proč —). Ježto Pluh neustával na

krále doléhati, by zřídil pro něho nové biskupství, Václav IV. neporadiv se ani s arcibiskupem, ani s papežem, slíbil Pluhovi, že po smrti staříčského opata v Kladrubech zřídí tam biskupství a jeho tam dosadí . . .

Na počátku r. 1393 zemřel opat Kladrubský Racek a za čtvrt roku (kolem 7. března) zvolili si mniši nového opata — Olena, oznámivše dle církevního práva volbu tu arcibiskupovi; ten dal ji veřejně prohlásiti, a když v zákonité době nikdo proti ní nečinil námitek, udělil generální vikář Jan Nepom. jménem arcibiskupovým zvolenému opatovi církevní potvrzení (10. března). A na to snad čekal král Václav IV. (neboť proč nečinil námitek hned po smrti Rackově? Měl čtvrt roku k tomu času!) To zdálo se mu dostatečnou a před světem omluvitelnou příčinou k vykonání msty na Janu Nep. za to, že mu odepřel vyzraditi něco ze zpovědi královniny . . . Této příležitosti hleděl tedy využít k hanebnému svému úmyslu. Zdržoval se tou dobou na hradě Žebráku, ale jakmile uslyšel o potvrzení nového opata, ihned vydal se na cestu do Prahy, by vykonal konečně dílo své pomsty; generální vikáři, tušíce asi, co se stane, uchýlili se (15. března) do Roudnice k arcibiskupovi, jenž královskými úředníky byl vyzván, aby se vrátil do Prahy. Jan z Jenštýna váhal, ale na radu gener. vikářů a svého hořmistra Něpra z Roupova vydal se s nimi na cestu a zůstali v jednom místě blíže Prahy (bezpochyby

v Kejích); zde sešel se s 2 důvěrníky královými (Mikulášem, biskupem Labudským a Janem Čúchem ze Zásady), kteří mu radili, by odebral se do Prahy, zaručující mu osobní bezpečnost. Arcibiskup jim uvěřil, ač dostal zatím od krále lístek, ve kterém mu tento vyhrožoval, že ho dá utopiti, pokusí-li ještě o něco proti němu nebo jeho lidem. Domnívaje se, že to král nemyslí do opravdy se svojí vyhrůžkou, a že snad podaří se mu přece konečně zjednati smír, odebral se (18. března) s důvěrníky svými do Prahy. Hned druhého dne ujednána mezi důvěrníky královými a arcibiskupovými smlouva o mír, jež následujícího dne slavně měla býti stvrzena na osobním sjezdu krále a arcibiskupa v klášteře rytířů Maltézských na Malé Straně, kam též oba (20. března) se odebrali — ale ku stvrzení ujednané úmluvy nedošlo: neboť král jakmile arcibiskupa spatřil, jat byl takovým vztekem, že počal strašně zuřiti, nechtěje o smíru ani slyšeti! Rozkřiknuv se na hofmistra arcibiskupova Něpra, by se klidil, jinak že mu dá hlavu sraziti . . . a proklínaje děsně arcibiskupa, poručil svým lidem, aby oba gener. vikáře, Václava, probošta Míšeňského i jiné s arcibiskupem zatkli a odvedli na hrad, kde s nimi přísné vyšetřování bude zavedeno. Při tom hrozil král některým, že je dá utopiti . . . Arcibiskup, chtěje ukrotiti krále, poklekl před ním několikráte — ale tento posměšně totéž po arcibiskupovi činil . . . Tu branná čeleď arcibiskupova, obstoupivši pána

svého, odvedla jej do blízkého jeho dvora, odkud po několika hodinách prchl arcipastýř na svůj zámek Supí Hora (v Krušných Horách).

Rozvzteklý král přichvátal brzy za zatčnými důvěrníky arcibiskupovými do kapitoly u sv. Víta a počal opět zběsile proti nim řádit; starického děkana Bohuslava udeřil několikráte jilcem meče svého do hlavy, až mu krev tekla — potom kázal mu ruce na zad svázati a odvésti do domu purkrabského na hradě, oba pak gen. vikáře, jakož i Václava, probošta Míšeňského, a starého arcibiskupova hofmistra Něpra z Roupova velel — taktéž spoutané — odvésti na staroměstskou radnici a odtud do mučírny . . . Cestou ptal se král po arcibiskupovi, je-li také zatčen, aby i na něm mohl se vymstít!

Téhož dne večer pospíchal král do mučírny (v Staroměstské rychtě) a poručil katovi, by všechny 4 vězně na rukou i nohou svázal a mučil . . . Oba gener. vikáře kázal mučiti před svýma očima, a sice pálení svícemi a pochodněmi do boku — ano zuřivý král zapomněl se tolik, že konečně sám konal s'ůžbu katovskou, pále pochodní Jana Nep. a Mik. Puchníka. Zvláště krutě zuřil proti zpovědníku královny Žofie — Janu Nep., kterého tak popálil, že tělo jeho bylo děsně rozdrásáno a na jednom boku jako uškvařeno . . . Konečně poručil, by všichni čtyři byli utopeni! Než v tom asi si vzpomněl, jaké by to mohlo pro něho míti následky u dvora papežského — zavolal

tedy notáře a žádal ztrýzněné, by mu přísahali, že o svém zajetí a mučení nikomu nic neřeknou, pod kteroužto podmínkou že jim daruje život; kromě Jana Nep. slíbili ostatní, by ušli dalšímu mučení, co od nich žádáno, a podepsavše listinu notářem zhotovenou, propuštění na svobodu.

S Janem Nep., jenž zůstal neoblomným, zůstal nyní král sám v mučírně a nemoha se pomstou nasytiti, strhl ho konečně již polomrtvého k zemi, šlapal po něm — a posléze rozkázal, aby byl utopen. Pochopové, vstrčivše mu do úst roubík (aby snad cestou nemohl říci, co se s ním dělo . . .) a nechavše mu ruce svázané na zad, přivázali nohy ku hlavě a tak v kozlík svázaného vlekli ho ulicemi na kamenný most, odkud svrhli jej do Vltavy, což stalo se ve čtvrtek dne 20. března r. 1393 kolem 9. hodiny večerní.

Skoro celý měsíc odpočívalo tělo mučedníkovo v rozvodněné toho času řece — teprve 18. dubna dle světel, jež nad ním jako hvězdy planula, vylovili je na tak zvaném Františku Pražští rybáři, načež druhého dne (v sobotu 19. dubna) bylo zatím pochováno v blízkém chrámu Páně sv. Kříže při klášteře křižovníckém. Když Václav IV. odjel z Prahy na hrad svůj Žebrák, tu kanovníci Svato-vítští, nemusíce se obávati zuřivosti královy, vzdvihli dne 15. května odpoledne (o slavnosti Nanebevstoupení Páně) tělo Janovo z prozatímního hrobu a odvezli je ve slavném průvodu do chrámu sv. Víta, kde je druhého dne — 16. května 1393 —

pohřbili právě před tou kaplí, kde mučedník kdysi mši sv. sloužil či byl oltářníkem; není tedy 16. květen, svátek sv. Jana Nep., dnem jeho mučednické smrti, nýbrž dnem uložení do hrobu v metropolitním chrámu Páně na Hradčanech. Ježto téhož ještě roku (1393) panovalo v létě ohromné sucho v zemi české, pokládal to lid, jak zaznamenali někteří kronikáři, za trest Boží a zle se horšili na krále, že tak ohavného činu dopustil se na zpovědníku své manželky . . .

II.

Především stručný nástin životopisný mučedníka Jana z Nepomuku, všimněme si nyní námitek, jež v poslední době nepřátelé činí proti sv. Janu Nepom. a úctě mu prokazované. Co se týče výměny fary u sv. Havla a zastávání různých úřadů sv. Janem Nep., na to jsme již odpověděli, poznamenavše, že podobné výměny, jakou učinil Jan z Nepomuku s arcijáhnem Žateckým, dějí se posud a to ve všech stavech, a nikdo proti tomu ničeho nenamítá! To pak, že rychle pokračoval a tak různé úřady zastával, svědčí jen o jeho zdatnosti a pílí — neboť kdyby nebyl horlivým a způsobilým, jistě by k úřadům těm volán nebyl! I o tom jsme se již zmínili, proč Václav IV. hned nemstil se na Janovi Nepom., když mu zpověď královninu odepřel vyžraditi — věděl dobře, že by si tím velice uškodil jak u dvora papežského, tak u všech věrných katolíků; proto odložil mstu

svou, až nahodí se mu vhodná příležitost — a tou zdálo se mu potvrzení opata Kladrubského Olena; neboť proč zuřil král po zajetí důvěrníků arcibiskupových nejvíce proti Janu Nep., proč v mučírně sám s ním zůstal, proč kázal mu dáti do úst roubík a konečně jej utopiti — proč? Pro potvrzení opata Olena, jež udělil Jan Nep. přece jménem arcibiskupovým, asi sotva! Ostatně zachovala se nám svědectví, která jasně dokazují, že vlastní příčinou mučednické smrti sv. Jana Nep. nebylo potvrzení opata Kladrubského, nýbrž to, že nechtěl vyzraditi tajemství zpovědní...

Napsal na př. vídeňský professor Tomáš Ebendorfer z Haselbachu, který r. 1433 zdržoval se v Praze, jakožto vyslanec sněmu Basilejského, ve své kronice toto: »Zpovědníka také manželky své Jana, mistra v bohosloví, rozkázal král Václav ve Vltavě utopiti nejen z té příčiny, že řekl, že jména králova hodným jest ten, kdo dobře vládne, ale i, *jak se vypravuje*, proto, že *odepřel porušiti pečeť zpovědní.*« Tedy již 40 let po smrti Jana Nep., kdy jistě žilo dosti ještě jeho vrstevníků, vypravovalo se všeobecně, že příčinou jeho utopení byla mlčelivost zpovědní! A Pavel Židek, kanovník u sv. Víta, napsal r. 1471 ve své »Správozně« (věnované králi Jiřímu z Poděbrad) o králi Václavu IV.: »Když měl zlé domnění do své paní, a ona se zpovídala mistru Johánkovi, přišel k němu král... a když *on nechtěl jemu nic praviti, kázal ho utopiti*; potom přeschla řeka a když

lidé pro mlýny neměli chleba, počali proti králi reptati . . .«

Pozoruhodné jest také, že, ač s Janem Nep. i jiní byli mučeni, přece lid jen tohoto jako mučedníka uctíval a hned po jeho smrti svatým nazýval! Tak ještě téhož roku, kdy Jan Nep. byl utopen, odebral se arcibiskup Jan z Jenštýna do Říma, kde podal papeži Bonifácovi IX. obšírnou písemnou žalobu na Václava IV. a v ní nazývá svého bývalého gener. vikáře Jana Nepom. »*nyní již svatým mučedníkem!*« Životopisec Jana z Jenštýna, souvěký Janu Nep., praví o tomto, že »*z Boží milosti stal se mučedníkem*, byv pálen, mučen a posléze utopen a zářícími divy (t. j. světly na Vltavě) objeven.«

Zlomek souvěkého rukopisu v knihovně sv. Marka v Benátkách praví o Janu Nepom, že byl »*muž ctihodný, milý Bohu i lidem . . .*« a rukopis bývalého kláštera ve Zlaté Koruně z XV. století dí, že Jan Nepom. pochovaný v Pražském kostele stkví se divy, pročez hrob jeho obklíčen jest mříží. Staří letopiscové čeští nazývají Jana Nep. slavným doktorem a knězem a poznamenávají, že na jeho hrob »*podnes nižádný nerad nohama vstoupí*« — což zajisté svědčí o úctě, kterou lid již v XV. století choval k tomuto mučedníku.

Než to vše nestačí nepřátelům — i namítají: Jak jest to s tím rokem smrti Jana z Nepomuku? Ježto totiž jeden kronikář zmýlil se v roce uto-

pení Janova, napsav 1383 místo 1393 (jiní pak to po něm opisovali —), soudí naši volnomyšlenkáři, osvětáři, pokrokáři a jim podobní »také — katolíci«, že prý byli Janové dva! Ó nikoli, páni rozumáři! Byli-li dle vašeho »osvíceného rozumu« (!) dva Janové z Nepomuku či Pomuku, což jest jedno a totéž — jeden utopen r. 1383 pro nevyzrazení zpovědního tajemství, a druhý r. 1393 pro potvrzení volby opata Oléna, pak tážeme se vás: Proč arcibiskup Jan z Jenštýna ve své žalobě na Václava IV. r. 1393 nezmiňuje se o Janovi, který utopen byl (dle vás!) r. 1383 pro zpovědní tajemství — vždyť toho by spíše mohl nazvati »svatým mučedníkem«, než toho, jenž pro potvrzení volby (zase dle vašeho rozumu) utopen byl r. 1393? Proč v úředních listinách kapitoly Pražské nenajdeme mezi r. 1383 až 1393 nikdy dva kanovníky, kteří by se zvali Jan Nepomucký? Proč letopisy české, které udávají (ovšem omylem) rok 1383 za rok utopení Jana z Nepomuku, nikdy neuvádějí, že také r. 1393 ještě jeden Jan Nepom. byl usmrcen — proč?! Zkrátka proto, že utopen byl toliko jeden Jan z Nepomuku a to r. 1393 — a že rok 1383 zaznamenali někteří kronikáři, vlastně kronikář jeden, po němž to druzí pak bez rozmyslu opisovali. Nehledíme-li ani k tomu, že každý může se zmýliti a zvláště v udání roku (vždyť možno, že mnohý ten rozumář neví ani n. p., kdy zemřel jeho otec!), uvažme, kdo první ten omyl o roku

smrti sv. Jana Nep. zaznamenal! Byl to staříčkový děkan svatovítský Jan z Krumlova († 1488), jenž zmýlil se i v jiných letopočtech, ano týž mýlil se docela i v osobě utopeného, neboť při svém mylném roku 1383 (teprve po roce 1480 kladou písenné památky mylně smrt Janovu v rok 1383; dřívější, tedy starší a události té bližší zprávy udávají správně rok 1393!) udával původně úmrtí děkana Jana z Dubé a teprve později jméno »z Dubé« začernil (jiným již inkoustem) a napsal »z Pomuku« . . . Z toho již možno poznati, jak nespolehlivý to pramen! Než snad aspoň částečně jej omlouvá jeho stáří a pak že psal asi z paměti, při čemž se ovšem snadno mohl zmýliti a také zmýlil. Méně však omluvitelné jest, že jiní bezmyšlenkovitě omyl ten po něm opisovali, takže mylný rok 1383 dostal se i do kroniky Žitavské, i na desku u hrobu sv. Jana Nep., ba konečně i do Říma; než tu budiž ihned podotknuto, že u přemnohých svatých (zvláště z dřívějších dob) neví se, kdy zemřeli — ale proto přece o nich a jejich svatosti rozumný člověk nepochybuje — vždyť při prohlášení za svatého nejedná se o čas, o rok (tu se vždy snadno mohla mýlka státi v dobách, kdy nebylo ještě tisku a události většinou přecházely z pokolení na pokolení vypravováním — a některé teprve později více pak z paměti bývaly zaznamenány; a jak takovým vypravováním může se věc pamásti, ví každý i dnes snad

z vlastní zkušenosti! Co již takových legend bylo opraveno n. p. ze života svatých, ale proto nikdo přece o jejich existenci nebude pochybovati!), nýbrž jedná se o osobu, že skutečně svatě žila, pro Krista a jeho víru trpěla a od Boha samého zázraky oslavena byla . . . a to vše bylo při Janu Nepom.! Z toho pak, že jmenovaný Jan z Krumlova a po něm jiní napsali omylem, že Jan z Nepom. utopen byl r. 1383 místo 1393, jak správně udávají starší zprávy, dopustil se kronikář Václav Hájek z Libočan při své ne soudnosti té osudné chyby, že ve své Kronice české r. 1541 uvedl do dějin místo jednoho utopeného kanovníka, pražského Jana z Nepomuku osoby dvě, vydávaje je za dva různé kanovníky a uváděje i dvě příčiny jejich usmrcení, a sice Jana Nepom. utopeného r. 1383 pro zamlčenou zpověď, a doktora Johánka z Pomuku utopeného r. 1393 pro potvrzení opata Kladrubského, ke kterémužto nešťastnému omylu poznamenáváme ještě jednou, že město Nepomuk zvalo se dříve také Pomuk (jest to tedy jedno a totéž město), že Jan Nepom., když povýšen byl na doktora, nazýván byl »doktor Johánek« (jest to tedy jedna a táž osoba), že král Václav IV. měl příčinu, proč nevykonal své msty hned, nýbrž čekal na vhodnou příležitost, aby se na zpovědníku královny Žofie mohl pomstíti, kteroužto příčinu poskytl mu potvrzení opata Oléna, takže příčina byla jen jedna, totiž nevyzrazení zpovědního ta-

jemství, jak udávají prof. Tom. Ebendorfer a kanovník Pav. Židek, a že starší prameny vůbec nic nevědí o utopení nějakého kanovníka Jana v r. 1383! Ale chyba Hájkova (jako Jana z Krumlova ohledně roku 1383) o dvou Janech přecházela ze spisu do spisu, až konečně »otec dějepisu českého« Dobner r. 1784 dokázal, že zpráva Hájkova jest pouhou smyšlenkou, ježto za krále Václava IV. žil v Praze toliko jediný Jan Nepomucký, ježž dal král 20. března roku 1393 ve Vltavě utopiti z té příčiny, že mu odepřel vyzraditi zpověď královny Žofie, že však ale tak učinil až po potvrzení opata Kladrubského, které mu bylo vítanou záminkou k vykonání msty nad Janem Nepom. pro jeho zpovědní mlčelivost — s čímž souhlasí též slovitný dějepisec (protestant) Frant. Palacký, který praví, že Dobnerovi nelze co do podstaty věci upírati pravdy a že důvody jeho vždy dobře obstojí před stolicí soudné kritiky — ano též Palacký, podotýká, že »učenci jako nedoukové hádali se mezi sebou, byli-li dva Janové Nepomučtí« — poukazuje též k tomu, že již Jan z Jenštýna nazval vikáře svého »jam martyr sanctus« = již svatý mučedník, že staří letopiscové čeští (na str. 4-5) mluví o něm v témže smyslu, i zázrakův pro něho se dokládajíce, a že první spisovatel, jenž o »sigillum confessionis« t. j. zpovědní mlčelivosti učinil zmínku, nebyl Pavel Židek r. 1471, ale vídeňský professor Tomáš Ebendorfer z Ha-

selbachu, jenž byv r. 1433 v Praze co legát sboru Basilejského, r. 1449—1463 psal o králi Václavovi: »Confessore etiam etc. t. j. »zповědníka také manželky své Jana, mistra v bohosloví, rozkázal král Václav ve Vltavě utopiti . . . jak se vypravuje proto, že odepřel porušiti pečeť zpovědní.« Jak tedy hanebně počínají si ti, kteří dovolávají se proti sv. Janu Nep. — Palackého! Jsou to buď nevědomci nebo lháři — jedno ze dvou!

Praveno již, že lid Jana Nepom., kterého arcibiskup již v roce jeho smrti nazval »svatým mučedníkem,« počal ihned uctívati — a jak kronikáři vypravují, byl hrob jeho v takové úctě, že nikdo neodvážil se na něj vstoupiti; kdo však tak přece učinil, byl ještě téhož dne potrestán nějakým veřejným zahanbením. Ano, ježto prý lidé, utíkající se k němu o přímluvu, docházeli od Pána Boha rozličných milostí, zván byl Jan Nep. ve století XVI. již téměř všeobecně svatým! Avšak nejen lid, nýbrž i císařové uctívali Pražského mučedníka; tak císař a král Ferdinand I. († 1564), kdykoli přijel do Prahy, navštívil po každé hrob tohoto světce a štědře obdaroval; podobně i císař Rudolf II. († 1612) ctil Jana Nepomuckého, dávaje na hrobu jeho rozsvěcovati svíce. V XVII. století rozšířila se úcta k mučedníku tomuto tak, že na počátku XVIII. století mohlo se tvrditi, že nejen v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, nýbrž v katolických zemích celého

světa nebylo téměř města a větší osady, kde bychom byli nenalezli kaple, sochy neb aspoň obrazu Jana z Nepomuku! Tak ku př. již pan Jaroslav Bořita z Martinic († 1649) zřídil ve svém domě na Hradčanech kapli ke cti Jana Nepom. (nejstarší to soukromá kaple na počest jeho), ba v samém metropolitním chrámu Páně sv. Víta posvěcen byl r. 1621 v kapli sv. Erharda a sv. Otilie (kde Jan Nep. mši sv. sloužíval) nový oltář ke cti P. Marie a kromě jiných světců též »blahoslaveného Jana Nepomuckého«; také ve stolíčném kostele Litoměřickém posvěcen byl r. 1693 oltář »ke cti sv. Jana Nepomuckého, ochránce dobrého jména«. První veřejná kaple Svatojanská založena byla r. 1691 v Praze na Skalce, kde povstalo r. 1709 bratrstvo ke cti sv. Jana Nepom., které mělo až 1100 členů! R. 1730 na místě oné kaple vystaven nynější chrám Svatojanský na Skalce. Také v Hradci Králové položen r. 1708 základ k seminářskému kostelu sv. Jana Nepom. na místě bývalého hradu českých královen. I známá kovová socha sv. Jana Nepom. na Karlově mostě v Praze postavena byla dávno před prohlášením Jana Nep. za svatého, totiž již r. 1683 — takže tento krajan náš a mučedník uctíván byl jako světec již dávno před tím, než církev za svatého jej prohlásila, což stalo se teprve tehdy, když Bůh sám věrného sluhu svého zázraky oslavil, když dokázána jeho mučednická smrt a dlouholetá úcta mu prokazovaná, čehož

se k prohlášení za blahoslaveného (beatifikace), nebo svatého (kanonisace) od církve přísně vždy vyžaduje! V prvních stoletích prokazovali ovšem křesťané svatým mučedníkům a vyznavačům úctu beze zvláštního schválení apoštolské stolice; později však nařizovaly církevní sněmy biskupům takového stvrzení, až konečně od století X. vyhradili papežové právo toto jedině sobě, což v záležitosti tak důležité k zamezení všelikých nepřístojností dlužno jenom schváliti.

Ježto rodák náš, Jan Nep., dle nejstarších památek umučen byl pro tajemství zpovědní a objeven byl »zářícími divy« (t. j. světly na Vltavě), není divu, že lid k němu ve svých starostech a útrapách o přímluvu se utíkal a jej jako světce hned po utopení jeho uctíval; není také divno, že přál si, by úcta tato i svatou Stolicí byla schválena. A skutečně již císař a král Ferdinand III. († 1657) usiloval s kardinálem-arcibiskupem Pražským Arnoštem Harrachem o prohlášení Jana Nep. za svatého. Konečně ujala se záležitosti té kapitola sv. Víta. (Že se tak nestalo dříve, dá se vysvětliti bouřemi a válkami husitskými, jež tehdy vlastní naší zmítaly . . .) I měla se dokázati svatost života nebo mučednictví, dlouholetá úcta a zázraky na přímluvu Jana Nep. se stavší. Jak se toho při každém takovém vyšetřování vyžaduje, měla se prohlédnouti mrtvola Janova, což stalo se dne 15. dubna 1719. Když všichni členové komise za tím účelem sestavené z odborných

znalců archeologie (starožitností) a lékařství, z právníkův i bohoslovců, složili přísahu, že *jen pravdu* mluví budou, otevřen hrob u přítomnosti mnohých řemeslníků, kteří práci tu měli vykonati. I vykopána na dobré dva lokty země z hrobu — a tu přišlo se na pozůstatky rakve, mezi nimiž nalezena kostra těla a sice v nejlepším pořádku; tělo leželo tváří k východu, jak se obyčejně kněží pochovávají, hlava byla poněkud nachýlena v pravo, ruce křížem složeny. Doktor Šebestián Fuchs sestoupil nyní do hrobu a počal s největší opatrností odstraňovati hlínu, by celé tělo zrakům všech přítomných se objevilo. Potom kladli lékařové (kromě již uvedeného Dra Fuchse byli tu ještě jako přísežní znalci: Dr. Jan Lev z Erlsfeldu, professor vědy lékařské, bývalý rektor vysokých škol Pražských, Dr. Jan Puchmann, lékař, Jan Schutzbrett, ranhojič a Ferd. Schober, ranhojič) všechny zachovalé údy kostry na bílý ubrus, až se přišlo na lebku, u níž, vysypavše hlínu, našli k velikému svému úžasu červený, čerstvý a neporušený jazyk Jana Nepom. By se však přece snad neklamali, nařizli lékařové jazyk na dvou místech ostrým nástrojem, aby také vnitřní žilky bylo viděti, i shledali, že jest to skutečně jazyk — po 326 letech úplně zachovalý.

K žádosti Dra Blovského, jakožto zástupce víry, vyslychání jsou nyní lékaři a chirurgové (ranhojči); uvedeme zde výroky aspoň jednoho z nich, totiž Jana Frant. Lva z Erlsfeldu, doktora

filosofie a lékařství, nejstaršího profesora lékařské vědy na universitě Pražské, cis. král. dvorního lékaře a císařského rady. Týž vypovídal takto: »Jsem 71 let stár, k hodnosti doktorské a lékařství byl jsem před 48 lety povýšen na universitě Karlo-Ferdinandské v Praze; přes 30 let jsem profesorem vědy lékařské; byl jsem několikráte rektorem (ředitelem) vysokých škol Pražských. Mrtvá těla lidská pytval jsem často v Římě, Padui a v Praze.«

Na otázku, co soudí o tomto těle sluhy Božího Jana Nepom., odpověděl Erlsfeld: »Při bedlivém ohledání shledáno tělo beze všeho masa, kosti však úplně spojené tak, že by je nižádná umělost lidská lépe a pevněji složiti nemohla. Na levé straně jsou žebra, čemuž se ani dosti vynadiviti nemohu, skoro všechna ještě šřavnatá. Hlava jest celá a obě čelisti jsou pevně se zuby spojeny. Vidím hlavu hlinou naplněnou; avšak v hlině k ustrnutí svému nalézám jakousi hmotu, kteráž dle podoby, vláknitého vaziva a červené barvy za jazyk lidský uznati se musí, jakž jej takovým býti veřejně vyznávám a spolu věřím, že byl neporušený proto zachován, jelikož Jan Nep. jazykem svým hájil tajemství sv. zpovědi. Na zadním dílu hlavy pozoruji ránu tmavočervenou, ve velikosti dvojnásobného dukátu, a na druhé straně černou skvrnu a otvor v lebce; také jest lopatka u levého ramene roztráštěna, což, jak se pravdě podobá, dílem ukrutnému

umučení, dílem násilnému svržení s mostu a nárazu o kámen připsati sluší.«

Potom dána témuž doktoru otázka: »Můžete-li s dobrým svědomím a dle pravdy udati příčinu, proč tento neporušený jazyk zdá se vám býti něčím neobyčejným a nadpřirozeným?« Na to odpovídá Dr. Erlsfeld: »Nemohl jazyk ten *nikterak* přirozeným způsobem a bez zázraku neporušený zachován býti; neboť při mrtvolách jiných lidí obyčejně nejdřív shnije a zpráchniví; tenhle jazyk však nemohl po tak dlouhou dobu, kteráž 300 let převyšuje, v té hmotě, podobě a celosti i barvě přirozeným způsobem se udržeti.«

Totéž potvrdili přítomní lékaři (Puchmann a Fuchs) a ranhojiči (Schutzbrett a Schober); šetření komise trvalo od 9 hodin ráno do 4 hod. odpol., i byl sepsán o celém jeho průběhu podrobný protokol (zápis).

Neporušený jazyk vložen pak do stříbrné nádobky, zapečetěn a společně s ostatním tělem mučedníkovým uložen ve dvojité, zámky uzavřené a zapečetěné rakve do původního hrobu, dokud by se o nálezu nevyslovila sv. Stolica v Římě.

Následkem nálezů tak překvapujícího — jazyka po více než 300 letech neporušeného, což jest nejlepším důkazem svatého života toho, komu patřil, neboť člověka hříšného a nehodného by jistě Pán Bůh takovým zázrakem nevyznamenal — prohlásil sv. Otec Innocenc XIII. dne

25. června r. 1721 Jana Nepom. za blahoslaveného. I byla rakev jeho opět z hrobu vyzdvižena a na oltář postavena; zázračně zachovaný jazyk blahoslavencův byl u přítomnosti svědků vložen do křišťalové nádoby, zapečetěn a uschován v kapli sv. Václava. Prohlášení Jana Nepom. za blahoslaveného oslaveno bylo v Praze u sv. Víta krásnou pobožností, a jest zcela přirozeno, že úcta k novému tomuto blahoslavenci šířila se nyní víc a více ve všech katolických zemích. Ježto však přáli si Čechové a i mnohé vznešené osoby o to žádaly — by Bohem tak oslavený sluha jeho prohlášen byl za svatého, nařízeno z Říma nové ohledání jak těla, tak zvláště jazyka blahoslavencova; zejména mělo býti vyšetřeno, že neporušený jazyk nemohl zjištěné neporušenosti získati balsamováním — což jest patrným důkazem, že jednalo se sv. Stolicí jen a jen *o pravdu!*

Za tím účelem bylo dne 17. ledna 1725 tělo blah. Jana Nepomuckého znovu z rakve vyndáno a důkladně ohledáno; po 10 pak dnech (27. ledna) poznovu vyšetřován i neporušený jazyk (od r. 1719 v kapli Svatováclavské uschovaný) před komisí sestávající z více osob stavu duchovního i světského. Kromě jiných byli tu: Jan Jos. hrabě z Wrtby, nejvyšší purkrabí; Jan Arnošt hrabě Schaffgotsch, nejvyšší komoří; Jan hrabě Wrbna, nejvyšší sudí zemský; Frant. Jos. hrabě Černín z Chudenic, arcibiskup Ferdinand hrabě Khün-

burk, doktor práv Sonntag, doktor Hofmann, více doktorů lékařství, ranhojičů a j. Po přísaze svědků a vroucí modlitbě přinesena a otevřena schránka se svatým jazykem, do níž při prvním šetření (r. 1719) pod pečeti a před svědky vložen byl. Nejprve tázáni byli svědkové, lékaři a ranhojiči, kteří r. 1719 při prvním otevření hrobu přítomni byli, zda jest to *týž* jazyk, který r. 1719 viděli. Uvádíme odpověď aspoň jednoho z nich, t. Šeb. Fuchse, doktora lékařství a děkana lékařské fakulty vysokých škol pražských; *týž* pravil: »Ano musím na své svědomí vyznati, že jest to *týž* jazyk, který jsem tehdy (r. 1719) z lebky hlinou naplněné vyňal; já jej poznávám po zevnitřní podobě a po naříznutí tehdáž učiněném; také jest posud neporušený, jak všichni spatřujeme; jen že jej poněkud zvadlý shledávám.« Podobně vypovídali Dr. Jan z Ersfeldu, jenž poznovu opakoval, že »žádný smrtelný člověk, ba ani sám ďábel nesmí o tom pochybovati, že zachování tohoto svatého jazyka jest velikým zázrakem« (pane prof. (?) Hůlko, co tomu říkáte? Jak rouhavě jste vy o tom jazyku mluvil!); Václav Potůček, dříve farář svatovítský, nyní probošt roudnický; Karel Řeřický, děkan; Frant. Karel Přehořovský, hrabě z Kvasejovic, císařský tajný rada.

Zatím co nezměněný jazyk ležel před očima tolika znamenitých osobností (v kapli sv. Václava), a svědkové činili své výpovědi, přistoupil světící biskup Daniel Mayer a políbil jazyk blahoslavencův

a hle týž počal nabíhati a přibývati, což všechny přítomné naplnilo novým obdivem; tmavočervená barva jazyka měnila se od zdola ke špičce zcela patrně v šarlatovou červenost — řez r. 1719 na špičce učiněný rozevřel se tak, že bylo velmi dobře viděti po obou stranách žilky, což všecko trvalo po celou dobu vyšetřování — celé 2 hodiny! I to jest pozoruhodno, že, kdežto $\frac{3}{4}$ jazyku nabíhaly a barvu měnily, $\frac{1}{4}$ zůstala zvadlá a v barvě nezměněna... Nechtíce ani vlastním zrakům svým věřiti, pozorovali, ježto byl krásný den, zázračný jazyk na výsluní i ve stínu, odstranili též všechny barevné předměty, by snad odrazem světla zrak nebyl klamán — ale na každém místě a v každé poloze pozorována byla zřetelně táž proměna jazyka, tak že jevil se tu patrný zázrak, za který všichni, padnouce na kolena, velebili Boha, ano někteří byli tak dojati, že radostí slzeli. Konečně byl jazyk uložen opět do relikviáře (schránka na sv. ostatky), týž přikryt červenou dykytou, vše opatřeno pečeti arcibiskupa, doktora Blovského a přísežného notáře Jana Ritter-a, a sv. jazyk uschován zase v oltáři svatých ostatků; také tělo blahosl. mučedníka vloženo opět v obojí rakvi a umístěno na oltáři, kde se před tím nalézalo.

Po třech dnech — 30. ledna — konán pak výslech svědků i uvedeme aspoň jeden výrok, totiž doktora a profesora lékařství na vysokých školách Pražských — Linharta Ferd. Meisnera, který vypovídal takto: »Červená barva nemůže

v žádné části těla lidského pocházeti odjinud, než z oběhu krve v těle živém. Tuto však nemohl býti život ani oběh krve, jelikož tělo přes 300 let v zemi leželo a všechno maso ztráveno bylo i zpráchnivělo kromě jazyka, jenž zůstal neporušený. Nelze tedy onu proměnu barvy a přibývání jazyka vysvětliti z příčiny přirozené. Také nebylo tělo to balsamováno, ani jazyk tento — a mimo to nemůže tělo balsamované měniti svou barvu, aniž nabíhati. Mám proto s úplnou jistotou za to, že jest zde zázrak Bohem samým způsobený.«

Tak a podobně vypovídali pod přísahou též všichni ostatní svědkové — i dokázáno tu poznovu, jak patrným a jasným způsobem oslavil Hospodin věrného služebníka svého Jana, že neprozradil tajemství zpovědního. Již tyto dva zázraky s jazykem neporušeným při zkoumání roku 1719 a 1725 byly by dle platných ustanovení církevních postačily k prohlášení Jana Nepom. za svatého; než kromě těchto událo se i mnoho jiných divů na přímluvu tohoto mučedníka Božího, z nichž uvedeme zde aspoň dva, které také církevně zkoumány a za skutečné zázraky uznány byly.

R. 1701 přišla Terezie Kребsová z Mejnova, dcera král. rychtáře v Mostě, do Prahy a ubytovala se na Hradčanech u své sestry, jeptišky v klášteře Uršulinek, aby ve své nemoci hledala radu u předních lékařů Pražských; měla totiž

levou ruku schromlou, a lékaři v Mostě nemohli ji vyléčiti. Ale ani lékaři Pražští nevěděli si tu rady i rozhodli konečně, že nutno ruku co nejdříve uříznouti, nemá-li nemocná jisté smrti propadnouti. Tato vidouc, že lidé jí pomoci nemohou, vzala útočiště své k Pánu Bohu a Janu Nepom. Dle pokynu, jehož se jí dostalo, konala devítidenní pobožnost k tomuto mučedníku spojenou s postem a přijala v těch dnech třikráte sv. svátosti. Devátého dne v noci, nemohouc bolesti spáti, uviděla pojednou před sebou sv. Jana Nep., v jasné záři; týž potěšil ji slovy: »Terezie, nabuď mysl, neboť bude ti pomoženo!« S velikou bolestí došla se ráno (21. listopadu) do blízkého kostela kapucínského, kde, přijavši po třetí Tělo Páně, pocítila v choré ruce jako oheň, načež obvazky na ní samy se uvolnily, prsty se narovnaly, a celá ruka nabyla zase ohebnosti a vlády. Zázračné toto uzdravení potvrdili potom přísežní lékaři Schafhirt a Stowasser a svědkové před církevním soudem. Na památku zázraku tohoto založily potom Hradčanské Uršulinky u kláštera svého r. 1720 chrám Páně ke cti sv. Jana Nepom., kde malíř Reiner na klenbě vymaloval světce tohoto, jak zjevuje se nemocné Terezii Krebsové.

Druhým církevně zjištěným zázrakem, jenž stal se na přímlovu sv. Jana Nepom., bylo toto: Dne 22. února r. 1718 spadla ve Strakonících asi sedmiletá Rosarie Hodánkova za krutého

mrazu do mlýnského splavu a ležela celou hodinu dílem pod ledem zamrzlé Otavy, dílem pod mlýnským kolem ve vodě. Uleknutá matka její vzývala zatím sv. Jana Nep. za pomoc: dívka konečně z vody vytažena, ale, jsouc úplně ztuhlá, nejevila přes půldruhé hodiny žádné známky života. Pojednou však přišla k sobě a tu vyznala, když spadla do vody, že přišel k ní sv. Jan Nepom. a potěšil ji, že se neutopí. I tento zázrak byl přísežně potvrzen.

Toliko tyto čtyři zázraky byly vyšetřovány a přísahou dosvědčeny — a na základě jich, jakož i na základě dlouholeté úcty byl Jan z Nepomuku prohlášen konečně za svatého papežem Benediktem XIII. dne 19. března 1729 bullou, jižto podepsalo 36 kardinálů. Po tom, co již uvedeno, směšným jest tvrzení těch, kteří hlásají, že vůbec žádného Jana Nepom. nebylo! Zde vidíme, čeho až schopna jest zloba a nevěra! Z jedné krajnosti upadá do druhé. Kdežto t. jedni, jak jsme slyšeli, následkem omylu jednoho spisovatele v udání roku smrti Janovy, hlásají, že byli Janové dva, jeden umučený r. 1383, a druhý r. 1393, chytili to druzí za konec opáčný, tvrdíce, že nebyl Jan žádný! I tážeme se: koho pak tedy prohlásil papež Benedikt XIII. za svatého (r. 1729), a papež Innocenc XIII. za blahoslaveného (r. 1721)? A čí jsou to podpisy v knihách nadačních (*libri erectionum*) a obročních z let úřadování sv. Jana Nepom.? Od roku

1390 do 14. března 1393 máme 352 listin potvrzených od Jana z Pomuku v knihách obročních (konfirmačních), a v knihách nadačních nejen podpisy, ale i listiny některé jsou zhotoveny rukou sv. Jana Nepom. Podle těch nevěreckých mudrců, kteří, by úctu Svatojanskou úplně zničili, rozhlašují, že nebylo žádného Jana z Pomuku či Nepomuku, nejspíše ty listiny a podpisy samy se udělaly . . . a to se jménem toho, který nikdy neexistoval (nežil)! Jaká to moudrost a jaký pokrok!! Ostatně jméno sv. Jana Nepom. uvádí se též v knihách judiciárních (soudních) a to posledně dne 11. března 1393 — a hned 24. března téhož roku přičiněna tu poznámka: »Joannes de Pomuk, dne 20. března skonal, duše jeho odpočívaj v pokoji.« Ale nestačí-li to všecko popíračům sv. Jana Nepom., ať nahlédnou do universitní matriky právnické fakulty Pražské a tam na dvou místech dočtou se o tom, který dle nich — nežil! V uvedené matrice čteme tento zápis z r. 1381: *Jan Pomuk, farář kostela sv. Havla v Praze povýšen byl na bakaláře, neb odbyl s pochvalou první učenou zkoušku za rektorství Mikuláše Kostčala, spolu kanovníka u kostela Vladislavského a Vratislavského.* A k r. 1387 poznamenáno v uvedené matrice, že za doktora církevního práva povýšen za rektorství Smila z Vičova »*Pan Jan z Pomuku, doktor dekretů, kanovník u kostele u sv. Jiljí s prominutím tax.*« Může ještě někdo rozumný

popíratí existenci sv. Jana Nepom.? Zajisté že ne!

Než ještě mají jeden trumf hanobitelé a popírači svatého našeho rodáka — a ten zní, že historickým (dějepisným) jádrem sv. Jana Nepom. jest — Jan Hus! A kdo vynašel tuto moudrost? Jinověrec a cizozemec Dr. Otto Abel, Němec a protestant! K tomuto človíčku, který právě ukončil svá studia v Berlíně, odebral se jeden mladočeský svobodomyslník se žádostí, by napsal a tiskem vydal nějaké pojednání o Janu Nepom., ovšem po způsobu rozumářů a nevěrců. Abel, který po roce odstěhoval se do Bonnu, kde jako docent (soukromý čekatel) počal vykládati dějepis, pustil se tedy do práce (jiného nenapsal v celém svém životě nic!), která r. 1853 vyšla česky u Bambasa, šířitele krváků . . . Že skutečně na popud českých svobodomyslníků či liberálů protestant Dr. Abel tento hanopis spáchal, vyznává sám v předmluvě, kde píše: »Er empfing die erste Anregung die Legende vom hl. Johann von Nepomuk geschichtlich zu untersuchen, von einem böhmischen Freunde, mit dem er im Jahre 1850, zu Berlin verkehrte« t. j. že obdržel první pohnůtku, prozkoumati dějepisně legendu o sv. Janu Nep., od jednoho českého přítele, s nímž v r. 1850 v Berlíně obcoval . . . a na str. 69. výslovně udává, že si s českými liberáli o témže předmětu dopisoval!

Tedy teprve od r. 1850 víme — a to od německého protestanta! — že jádrem sv. Jana

Nep. jest Jan Hus! Na takový podvod a nesmysl se přece žádný Čech nezmohl — k tomu musil býti najat jinověrec a Němec! A jak se to, probůh, stalo? Inu dle Dr. Abela zcela jednoduše! Jesuité prý zaměnili Husa Janem Nepom.! Ubozí Jesuité, co vše musí odnésti! Ale což nevěděl docent Abel, že řád jezuitský založen byl teprvé r. 1540, tedy skoro 150 let po smrti sv. Jana a do Čech že uveden byl až r. 1556, kdy již, jak dříve uvedeno napsány byly historické zprávy o sv. Janu od Ebendorfa, Žídka a j.? A pak, jak mohlo tělo Husovo odpočívati v Praze a jazyk jeho býti řezán, když přece každý školáček ví, že popel z mrtvoly Husovy vsypán byl do Rýna? Hle, k jakým nesmyslům a lžím vede zloba a nevěra! To však našim »osvícencům« pranic nevadí! Myslí si asi, moudrý člověk že to nebude ani čísti — a pro hlupáčky že jest to dobré . . ! A což ty chrámy zasvěcené sv. Janu Nepom. byly snad také původně zasvěceny Husovi? To snad nebude tvrditi ani Dr. Jan Herben! Jestliť jen v českých zemích zasvěceno sv. Janu Nepom. 353 chrámy, soch svatojanských jest v Čechách na 25.000 — a kdo sečte všechny kaple a obrazy téhož světce? Než se sochami a chrámy a tedy s úctou sv. Jana Nep. shledáváme se i v jiných zemích a dílech světa — jestliť on světce opravdu světovým! Ano, právě tento světec to byl, jenž pověst národa našeho, následkem bludů Husových za kacírského všude prohlašovaného,

opět napravil a ztracenou slávu vlasti naší vrátil!
Ctěmež jej tedy tím horlivěji, čím hanebněji ho
nevěrci tupí, vždyť sám K. Havlíček volal:

•Svatý Jene z Nepomuku,
drž nad námi svoji ruku,
by nám Bůh dal, co dal tobě,
by náš jazyk neshnil v hrobě!

M. Jan Hus o manželství.

M. Jan Hus praví o svátosti manželství:
•Ještě věř, že manželstvie jest svolenie muže a
ženy nerozdielné až do smrti. Kdy diem: řádné,
tu se miení, aby byla svoboda s obú stranú, aby
i muž byl svobodný, i žena, slibem nižádným
nevázaný jiné ženě, ani ona jinému, ani Bohu;
tak řádné, aby nebyli sobě přirozeni do kolena,
do rodu miením čtvrtého, ani sobě přívuzní, jako
jsú: nevěsta, svák, zeť, kmotra, kmotr a tak
i o jiných. A kdy diem svolenie, tu věz, že svo-
lenie s obú stranú činí manželstvie, tak že, když
žena a muž beze lsti svolila se, aby spolu by-
dleli manželsky, tehdy již jest svazek obú ne-
rozdielný v manželství... A to svolenie jest ne-
rozdielné do smrti jednoho z nich, tak že již
nemòž některý z nich odvoliti, aniž jich kto mòž.

rozděliti, aby nebyli manželé; ač druhdy pro cizoložstvo bývají rozlúčení, tak že spolu nepřebývají, ale nebývají rozlúčení v manželství.« (Hus, Postilla II. 39. Erben.) Co říkají těmto slovům kazatele betlémského ti, kteří nyní tolik usilují o to, aby manželství bylo zákonně rozlučitelné? (Návrh v parlamentě r. 1912!!)

Hus praví, že manželství jest »nerozdielné až do smrti!« A naši mnozí *také Husiti* bojují řečmi i novinami proti této zásadě učení církve římsko-katolické, kterou i M. J. Hus tolik hájil a zcela uznával a věřil!

Hle, jak jsou ctitely M. J. Husa »v pravdě«! Co říkají »volní myšlenkáři« všech odstínů a druhů bojující proti Husovi a spolu do světa volající, že »volná myšlenka« jest pokračováním a vyplněním zásad Husových?

Co řeknou ti »oslavovatelé Husa«, kteří manželství za nic nemají jen za jakous obchodní smlouvu, Hdyž Hus svátostí je nazývá?

Hle, takovými jsou Husity v pravdě! Neoslavují, ale snižují Husa posmívajíce se, tupíce, ničíce to, čemu Hus věřil a čemu učil!

Roč. XV.

Čís 3.—4.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — **Jednotlivá čísla** stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

HLASY
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, č. 570-II., Žitná ul. 26 n:

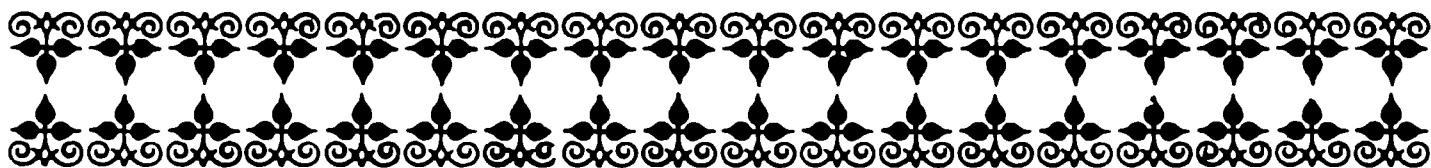
Stručné dějiny církevní.

Pro žáky obecných škol českých,
Napsal **VÁCLAV OLIVA.**

V PRAZE, 1915.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

Úvod.

Po Bohu a po rodičích upřímný katolík nejvíce miluje *církev a vlast*. Obě toho zasluhují. Církev dle svědectví svých dějin byla, jest a zajiště vždy bude největším dobrodincem lidstva a vlast je naše druhá matka. Proto, jako milujeme matku a dobrodince, tak milujeme a budeme vždy milovati církev a vlast. Jim budeme vždy *věrni až do posledního dechu* dle hesla: „Jsem Čech a katolík.“

Boha máme milovati nade všecko dle přikázání Ježíše Krista: „Milovati budeš Pána Boha svého z celého srdce svého a z celé duše své a ze vši mysli své.“ (Mat. 22, 37.) Po Bohu má láska naše v první řadě odnášeti se k rodičům ježto ti jsou nám nejbližší z bližních, o nichž přikázal Syn Boží: „Milovati budeš bližního svého jako sebe samého.“ (Mat. 22, 39.) Po Bohu a po rodičích máme zase svou lásku věnovati církvi a vlasti, neboť tak velí pořad křesťanské lásky.

Dějiny.

1. *Církevní dějiny* jsou souvislé vypravování všeho, co dělo se s učením Pána Ježíše, svatých apoštolů a katolickou církví od jejího založení až do našich dnů.

2. Církevní dějiny dělí se *ve tři* oddělení či *doby*. *První* doba sáhá od založení katolické církve až do časů Karla Velikého, to jest asi do roku 800. po Kristu Pánu; *druhá* od Karla Velikého až do „reformace“ čili velikého a násilného rozdělení křesťanské církve roku 1517; a *třetí* od „reformace“ až po naše časy.

„*R e f o r m a c e*“ je slovo latinské a značí tolik jako *o p r a v a*. Po roce 1517. usilovali totiž někteří muži, kteří katolickou církev opustili, opravovati její učení. O tom sluší pamatovati, že učení Pána Ježíše, jež katolická církev vždy neporušeně hlásala, vůbec žádný člověk opravovati nemůže.

I.

O založení katolické církve.

1. V Jerusalemě vstoupili apoštolové po nanebevstoupení Páně do večeradla, kdež obyčejně přebývali. Tam trvali s Pannou Marií, matkou Ježíšovou, s učedníky Páně a jinými nábožnými ženami po deset dní jednomyslně na modlitbách. Bylo jich asi 120 osob.

2. Desátého dne stal se náhle zvuk s nebe jako přicházejícího prudkého větru a naplnil celý dům. I ukázali se ohniví jazykové nad apoštoly. *A naplnění jsou všichni Duchem svatým* a počali mluvíti rozličnými jazyky.

3. Když povstal veliký zvuk, sešlo se mnoho lidí před dům. Tu vyšel Petr a kázal, že Pán Ježíš vstal z mrtvých a sedí na pravici Boží. *Mnozí*

uvěřili a dali se pokřtiti. Bylo jich asi tři tisíce. Tak byla založena katolická církev.

O církvi v dobách apoštolských.

1. Po letnicích rozešli se apoštolové po celém světě, kázali *židům i pohanům* a ty, kdož uvěřili v Syna Božího, křtili. Ve jménu Pána Ježíše činili mnohé divy a zázraky. Proto byli jímáni, bičováni a pronásledováni.

2. Všickni, kdož se dali pokřtiti, zároveň s učedníky, Pannou Marií a nábožnými ženami trvali v učení apoštolském, ve společném slavení večere Páně a na modlitbách. Na každý den scházeli se v chrámě, aby chválili Boha. Prodávali majetky a statky a dělili je mezi všechny, jak komu potřeby bylo. *Pán pak rozmnožoval počet jejich na každý den.*

3. Když počet věřících se byl velmi rozmnožil, svolalo dvanácte apoštolů všechno množství učedníků a řeklo: „Bratři, vyberte ze sebe sedm mužů, kteří by pečovali o rozdělování almužny.“ I zvolili Štěpána, Filipa a jiných pět, postavili je před apoštoly, kteří se nad nimi modlili, ruce na ně vzkládali a tak je *posvětili za jáhny.*

4. V jednotlivých osadách ustanovovali apoštolové hodné muže za své nástupce. Byli to *biskupové a kněží.* Hlavou církve byl sv. Petr.

Zkáza Jerusalema.

1. Židé těžce nesli, že byli poddáni Římanům. Proto, když někteří císaři a úředníci počali je utiskovati, *vzbouřili se* roku 66. po Kristu proti nim a hleděli se vlády římské zbaviti. Císař Nero vyslal proti vzbouřencům vojevůdce Vespasiána. Mezi tím však Nero zemřel. Císařem stal se sám Vespasián. Ten odevzdal vedení boje proti židům svému synovi *Titovi*.

2. *Křesťané*, kteří v Jerusalemě přebývali, opustili město a odebrali se do pohorského městečka *Pelly*, protože byli přesvědčeni, že nadešla doba zkázy Jerusalema, jak Kristus ji byl předpověděl.

3. Titus obklíčil město se všech stran a po dlouhém a krutém boji je *roku 70. dobyl*. Veliké množství židů v boji tomto zahynulo, jiní podlehli hladu a moru, který v městě krutě řádil a 90.000 jich bylo odvedeno do otroctví. Město i chrám byly zcela zničeny.

Šíření se křesťanství.

1. Po zničení Jerusalema šířila se víra křesťanská rychle do všech tehdy známých dílů světa. V *Malé Asii* kvetlo křesťanství v Jerusalemě, Antiochii, Efesu a v jiných městech. Odtud záhy vniklo i do *Persie* a *Armenie*. V *Africe* byly znamenité obce křesťanské v Alexandrii a v Kartagu. V *Evropě* bylo upevněno křesťanství tehdy již v *Řecku*, zvláště v Soluni a Korintě, v *Italii*, hlavně

v *Římě*, kde sídlili papežové, ve *Španělsku*, v *Anglii*, *Francii*, v *Německu* a jinde.

2. Mezi jednotlivými osadami křesťanskými či církvemi požívaly veliké vážnosti *církev apoštolská*, t. j. ty, jež apoštolové a jejich učedníci v nejstarší době byly založeny. Byly to církve v *Jerusalemě*, v *Antiochii*, v *Alexandrii* a v *Římě*. K nim později byla počítána také církev v *Cařihradě*. Jejich biskupové nazývali se *patriarchy*.

Pronásledování církve od pohanů.

1. Pohanům bylo učení Pána Ježíše z počátku bláznovstvím a proto jím pohrdali. Když však toto stále se šířilo, počali je nenáviděti a posléze umínili si je docela vyhubiti. *Křesťané buď měli víru v Ježíše Krista zapřít, anebo podstoupiti ukrutné muky.*

2. Počítáme obyčejně od smrti Kristovy až do čtvrtého století *deset velikých pronásledování křesťanů*, z nichž nejkrutější byla tři a to za císaře Nerona (54—68.), Decia (249—251,) a Diokleciána (284—305.)

Křesťané byli chytáni, žalařováni, křižováni (sv. Petr), stínáni (sv. Pavel), v řece topeni, neb pro obveselení lidu v divadle divoké zvěři předhazováni, ke kolům přivázáni, hořlavou látkou obvinuti a zapáleni. Jiní musili choditi po žhávém železe a uhlí. Zase jiným rozpálený olej a olovo byly lity do úst nebo po obnaženém těle. Mnohým rozpálenými kleštěmi bylo maso z těla

trháno a údy usekány. Konečně někteří byli medem mazáni a hmyzu vystavováni, hladem a žízní trápeni a p.

Dle hodnověrných zpráv bylo za jeden měsíc více než 18.000 křesťanů umučeno. Pronásledování tak byla mocná, že meče katanů otupěly a se lámaly a ruce jich umdlévaly. Krev mučedníků tekla proudem.

3. Mezi jinými tehdy smrt mučednickou podstoupili: Sv. Simeon, biskup jerusalemský, sv. Ignác, sv. *Polykarp*, sv. Justin, svatá Perpetua a svatá Felicitas, papežové Fabián, *Štěpán* a Sixtus, jáhen *Vavřinec*, sv. *Anežka* a jiní.

Sv. Simeon, příbuzný Pána Ježíše, dotrpěl r. 107. ve stáří 120 let. Sv. Ignác, biskup antiošský byl r. 115. v Římě pro obveselení lidu předhozen lvům. Sv. Polykarp, biskup smirnenský byl upálen na hranici. Sv. Justin byl v Římě popraven. Vznešená paní křesťanská, sv. Perpetua a její otrokyně, sv. Felicitas, zemřely po nejhroznějších mukách v Karthagu. Sv. Vavřinec byl v Římě položen na rožeň a ponenáhlu upečen. Sv. Anežka byla dcerou bohatého Římana a vynikala zvláště nevinností duše. Ve 13 letech byla odsouzená pro opovrhování bohy pohanými k smrti. S radostným veselím pospíchala k popravišti. Roku 304. byla jí sfata hlava.

Následky pronásledování.

1. Zdálo se, že pohané zvítězí. Než křesťané všecko přetrpěli a raději zemřeli, nežli by byli Krista a jeho víru opustili. Ti, kdož pro Krista v mukách zemřeli, sluli *mučedníci*, kteří pro Něho jenom trpěli, ale nezemřeli, *vyznávači*.

2. Byli též někteří, kdož ze strachu před mukami zapřeli Krista. Takovým říkalo se *odpadlíci*. Odpadnutí od víry považovali křesťané za přetěžký hřích a trestali jej vyloučením z církve.

3. Veliká většina křesťanů zůstala však Kristu věrna a čím více pohané církve pronásledovali, tím tato více mohutněla. Nejednou se stalo, že sami *katané* odhodili nástroje mučitelské a stali se *křesťany*.

Katakomy.

1. V době pronásledování musili se křesťané před pohany skrývati a konati služby Boží na místech tajných, nejvíce podzemních. Mnohé z těchto skrýší, jimž se říká katakomby, zachovaly se podnes.

2. Nejpamátnejšími jsou *katakomy římské*. Jsou to podzemní chodby vytesané v měkké skále, místy rozšířeny ve větší prostory, t. j. kaple, v nichž slouživala se mše sv. a udílely sv. svátosti. V katakombách pochovávali křesťané také své zemřelé, zvláště mučedníky. Na jich hrobech byly provedeny rozličné malby, jež až posud lze spatřiti.

3. Ač navštěvování *služeb Božích* v katakombách bylo velmi obtížné a s nebezpečím spojeno, přece z křesťanů nikdo této povinnosti *nezanedbával*.

Konstantin Veliký.

1. Roku 305. stal se císařem římským *Konstantin Veliký*. V Římě však usiloval o hodnost císařskou také Maxencius. Proto vytáhl proti Konstantinu

do boje. Před bitvou obrátil se Konstantin v modlitbě o pomoc k Bohu křesťanův, a byl vyslyšen. Uzřel totiž na nebi jasný kříž s nápisem: „V tomto znamení zvítězíš.“ V noci na to zjevil se mu Kristus a přikázal mu, aby podobné znamení dal vztýčiti na svůj vojenský prapor. Konstantin poslechl a dosáhl vítězství.

2. Od té doby byl Konstantin, ač pohanem zůstával křesťanům velice nakloněn. Zákonem čili *ediktem, daným v Miláně r. 313.* dovolil náboženství křesťanské vyznávatí veřejně a svobodně.

3. Konstantin získal si o církev *zásluh nesmírných*. Stavěl kostely, ke kněžstvu byl velmi štědrý a papeži vykázal za sídlo palác lateránský. Pokřtiti se však dal teprve den před svou smrtí, o letnicích r. 337.

Julián Odpadlík.

1. *Poslední krutý boj* proti pohanství podstoupila církev za císaře Juliána, jenž roku 361. na trůn v říši římské nastoupil. *Julián*, synovec Konstantinův, byl křesťansky sice vychován, ale sveden bezbožnými lidmi, obrátil se opět ku pohanství. Odtud jeho příjmení *Odpadlík*. Týž stavěl pohanským bohům nádherné chrámy, pronásledoval kněze a umínil si, že všecky křesťany vymýti ze své říše. Než i tehdy ochránil Kristus církev. Julián zemřel v boji proti Peršanům a umíraje prý zvolal: „Zvítězil jsi gallilejský!“

2. Všickni *následující císařové* byli již *křesťany*. I zmizely zbytky pohanů v říši římské velmi rychle. Pohanské zvyky se zapomínaly, lid opouštěl pohanské chrámy a na hrobech mučedníků shromažďoval se ku křesťanské bohoslužbě (mši sv.). Nad hroby světcův a zvláště mučedníků záhy vypínaly se křesťanské chrámy a kaple.

Bludařství ve čtvrtém a pátém století.

1. Když minula pronásledování křesťanů, bylo na čase, aby i vnitřní nepokoje v církvi čili *bludy* byly odklizeny. Bezbožní lidé totiž jako Arius, Nestorius, Eutyches a jiní počali upíratí některé nejsvětější pravdy sv. víry. *Arius* učil, že Kristus Pán není Bohem, *Nestorius*, že Kristus není člověkem a *Eutyches*, že Maria Panna není matkou Boží.

2. Někteří z těchto bludařův nabyli mnoho stoupenců, ba i přízně knížat a králů. Utvořily se *sektý*, kteréž však po delší nebo kratší době *zanikly*.

Arius býval knězem v Alexandrii. Poněvadž nechtěl odvolati bludné učení své byl z církve vyloučen a učení jeho jakožto kacířské bylo odsouzeno r. 325. na prvním obecném sněmu v Nicei. *Nestorius* býval patriarchou cařihradským. Jeho učení bylo zavrženo na třetím obecném sněmu v Efésu r. 431. *Eutyches* býval opatem v Cařihradě. Nauka jeho byla prohlášena za blud na čtvrtém obecném sněmu v Chalcedonu r. 451.

Církevní sněmy.

1. Po příkladu sv. apoštolů shromažďovali se i nástupcové jich, *biskupové*, za *předsednictví* ná-

stupce sv. Petra, *římského papeže*, anebo jeho vyslanců *na církevních sněmech*, kdež bludy bývaly zatracovány a bludaři z církve vylučováni. Rozhodnutí církevních sněmů čili, jak se též říkává, všeobecných koncilů byly a jsou neomylny, protože jsou to výroky církve, již Duch sv. před bludem chrání.

2. Z prvních dob sv. církve zvláště slavným byl *sněm nicejský* r. 325. Mezi 318 biskupy, tehdy v Nicei shromážděnými, byli přemnozí muži svatí, kteří pro Krista krutá pronásledování snášeli a kteří při mučednictví i údů na př. rukou, nohou, očí a p. byli pozbyli.

Obecných sněmů bylo celkem 20. Poslední se slavil v letech 1869—1870 ve Vatikáně, sídle papežově v Římě.

Otcové a učitelové církevní.

1. V dobách, kdy první bludy na učení církevní dorážely, vzbudil Bůh mnoho svatých a učených mužů, kteří slavně *řečí i písmem pravé učení obhajovali*. Muži ti slovou buď *otcové* neb *učitelové církevní*.

2. Ti otcové církevní, kteří žili v době apoštolské a byli žáky apoštolů, slují *otcové apoštolští*. Kdož z otců církevních obzvláště vynikli učeností a svatostí, slují *církevními doktory*.

3. Z učitelů církevních vyznamenali se na východě: svatí Athanáš, Basil, Řehoř Nazianský, Cyril Alexandrijský a Jan Zlatoustý a na západě:

svatí Ambrož, Jeroným, Augustin, Lev Veliký a Řehoř Veliký.

Sv. Athanáš zemřel roku 373. Býval biskupem alexandrinským a největším odpůrcem bludaře Aria. Sv. Basil, zvaný Veliký, býval biskupem v Cesarei kapadocké. Zemřel r. 379. Sv. Řehoř Nazianský býval patriarchou v Cařihradě a zemřel r. 390. Sv. Jan Zlatoústý či Chrysostom býval taktéž patriarchou cařihradským a zemřel r. 407.

Sv. Ambrož, biskup milánský, hájil církev proti bludům ariánským a opravil a zvelebil církevní zpěv. Zemřel r. 397. Sv. Jeroným, rodem Slovan z Dalmacie, upravil Písmo sv. a zemřel r. 420. Sv. Augustin byl biskupem hipponským v Africe a zemřel r. 430. Sv. Lev Veliký byl papežem v době, kdy Hunové s Attilou vtrhli do Italie. Zemřel r. 461. Sv. Řehoř Veliký jako papež staral se o obrácení pohanů a opravil církevní zpěv. Zemřel r. 604.

Stěhování národů.

1. Veliké nebezpečí hrozilo církvi za stěhování národů ve století pátém a šestém. Tehdy opustili *loupeživí národové* sídla svá na východě a přitáhli do zemí křesťanských všude pálice a loupíce. Nejhubře počínali si *Hunové* za Attily. Nejslavnější města byla jimi zničena a veliká bída navštívila celou Evropu.

2. Když bylo nejhubře, skrotil Bůh skrze církev hordy pohanův a povolal je *do jejího lůna*.

Mohamed.

1. Sotva křesťanství bylo ve větší části Evropy zkvetlo a i do Indie, Číny, Egypta a Abyssinie (Habeše) vniklo, hrozilo mu veliké nebezpečí

z Arabie. V Arabii vystoupil totiž kolem r. 610. falešný prorok jménem *Mohamed*, jehož nauka se velice rychle šířila.

2. Mohamedanismus jest souhrnem pohanství, židovství a křesťanství. Šířil se hlavně *násilím a válkou*. Mohamed znamenitými sliby budoucích radostí a odměn, zvláště těm, kteří za nauku jeho v boji by padli, nadchnul nesmírné zástupy k udatnosti neobyčejné.

Arabové dobývali zem za zemí jak v Asii, tak v Africe; zmocnili se i některých částí Evropy a zvláště skoro poloviny *Španělska*. Hlavním městem říše arabské čili maurské bylo tu od r. 711. *Cordova*.

3. Panství arabskému v Evropě učinili konec po roce 800 Visigothové.

II.

Karel Veliký.

1. V nynější Francii utvořila se v osmém století velká a mocná říše, již vládl Karel, příjmením Veliký.

Panovník tento byl upřímným synem církve. Proto, když roku 800 v Římě svedený lid proti papeži Lvu III. se vzbouřil, Karel jej utišil. Papež korunoval za to Karla o svátcích vánočních *za císaře římského* a ustanovil jej ochráncem církve.

2. Karel jako *ochránce církve* se velmi skvěle osvědčil. Zakládal biskupství, kláštery, fary a školy všeho druhu, pečoval o zvelebení bohoslužeb a

církevního zpěvu, povolával do své říše učence ze všech zemí, aby tím podnítil rozkvět věd a umění a vysílal missionáře k pohanům.

3. Aby víra Kristova mezi pohany rychleji pronikla, podnikal Karel i *válečné výpravy*, jako na př. proti sousedním Sasům. Tím ovšem porušil křesťanskou zásadu o dobrovolném přijetí sv. křtu. To jest také jedna z hlavních příčin, proč znamenitý a zbožný císař tento posud nebyl prohlášen za blahoslavence.

Opětné šíření se křesťanství.

1. Ze Říma záhy náboženství Kristovo šířilo se na sever. *Svatý Patrik* horlivě kázal víru Ježíšovu v *Irsku* tak, že před jeho smrtí r. 464. celý ostrov byl křesťanským; sv. *Kolumbián* ve *Skotsku*; sv. *Augustin* se svými spolubratry na rozkaz papeže Řehoře Velikého v *Anglii*.

Podobně počínali si: sv. *Fridolín* mezi *Aleman*y u jezera bodamského, sv. *Severín* v *Rakousích*, *svatí Emerán, Valentin a Korbián* v *Bavorech*, sv. *Kilián* ve *Frankách* a sv. *Bonifác* v *Němcích*, nazvaný „apoštolem Němců“ († 5. června 755.) Ve *Švédsku, Dánsku a Norvéžsku* kázal Krista sv. *Amsgar* († 865.).

2. *Mezi Slovany* největších zásluh o křesťanství získali si sv. *Cyrill a Methoděj*, „apoštolové slovanští.“

Svatí Cyrill a Methoděj.

1. Bratři Cyrill a Methoděj narodili se v řeckém městě Soluni a byli proslavení učeností a ctnostmi. Cyrill stal se mnichem a hlásal od roku 848. víru Kristovu hlavně Chazarům, národu to bojovnému u Černého moře. Methoděj od roku 860. upevnil víru křesťanskou mezi Bulhary. Oba přišli na žádost velkomoravského knížete Rostislava r. 863. na *Moravu* a zavítali na Velehrad.

2. Na Moravě počali svatí bratři apoštolské dílo své s velikou horlivostí. V brzku obrátili ke Kristu nejen Moravany, ale i Slovary bydlící v *Panonii*. Protože však služby Boží konali v jazyku slovanském, byli obžalováni od Němců u papeže jako by učili bludům. Než, papež Hadrian II. přesvědčiv se po jich příchodu do Říma o jich pravověrnosti, posvětil je na biskupy a *schválil slovanskou bohoslužbu*.

3. Sv. Cyrill zemřel v Římě r. 869. Po jeho smrti byl Methoděj ustanoven arcibiskupem moravským. Týž úřad tento zastával až do své smrti r. 885. jsa dokonalým vzorem křesťanského biskupa.

4 Působením sv. Cyrilla a Methoděje přijali křesťanství také *Čechové, Poláci, Rusové a jižní Slované* vůbec.

Otec svatých apoštolů slovanských Lev byl vyšším důstojníkem. Z té příčiny dal synům svým velmi pečlivé vychování. Mladší z nich Cyrill či Konstantin, nar. r. 827, vynikal velikou pamětí a moudrostí, tak že zván byl obecně filosofem. Method sloužil ve vojště a spravoval

pak část Macedonie, načež vstoupil do kláštera basilianského na hoře Olympu v Thesalii, kdež se stal knězem. Také Cyrill byl r. 850 na kněze posvěcen.

Týž k žádosti císaře Michaela VII. odebral se k Chazarům, kdež na Krimu naučil se řeči hebrejské, samaritské, ruské, arabské a chazarské a přeložil četné spisy. V Tauridě našel roku 861 ostatky sv. Klimenta, jenž roku 100 byl do vody vhozen. Na to působil na Volze a u moře Kaspického, kdež mnoho pohanů, židů a mohamedánů pokřtil. Vrátiv se do Cařihradu, poslán byl do Bulharska kázat. R. 863 odebrali se Cyrill a Method na žádost Rostislava, Svatopluka a Kocela na Moravu; na cestě stavěli všude kaple sv. Klimenta. Na Velehradě učili lid jazykem slovanským a užívali hlaholice. V četných krajinách zřídili kaple, školy a kláštery basilianské, křtili u studánek, jež posud zvané jsou cyrillo-methodějskými, překládali pomocí žáků na př. Sávy, Gorazda, Angelara evangelia a epištoly z řečtiny a z latiny a sepsali knihy obřadní slovanskou řečí. Následkem toho byli osočeni od německých biskupů v Římě, kdež papež Mikuláš I. (858–867) schválil slovanské obřady a nazval oba bratry „ozdobou církve“, načež je posvětil na biskupy. Cyrill však umřel 14. února r. 869 v Římě. Method jmenován byl pak od Hadriána II. arcibiskupem v Panonii, to jest v končinách Krajiny, Štýrska, Charvátska, Slavonska a Bosny, kdež slovanským obřadem lid vzdělával, nemoha na Moravě působiti, ježto země byla jevištěm krutých válek mezi Rostislavem, Svatoplukem a Franky (868–873). Roku 871 byl Method od německých biskupů spoután a krvavě mučen, až jej r. 874 Jan VIII. nařídil propustiti a biskupa pasovského a arcibiskupa solnohradského zbavil za trest úřadů. R. 874 vrátil se Method na Moravu, kdež pokřtil na Velehradě Bořivoje a posvětil pak četné kaple a chrámy v Čechách, v Lužici, Rusku i v Polsku. R. 879 byl znova do Říma povolán, ale od Jana VIII. byla slavně poznovu liturgie slovanská potvrzena. Method umřel 6. dubna, v úterý po neděli Květné, 885 na Velehradě. Záhy oba bratři od Čechů, Rusů, Charvátů a Srbů byli ctěni jako apoštolové Slovanstva. Úcta obou nařízena slavnou encyklikou Lva XIII. „Grande munus“ z r.

1880 pro celou církev. Myšlenka cyrillo-methodějská jest idea spojití Slovanstvo v Kristu — nábožensky.

Arcibiskupství velehradskému nebo moravskopannonskému bylo poddáno biskupství v Nitře v Uhrách zřízené r. 880. Arcibiskupství toto zaniklo s říší velkomoravskou r. 908. Čechy byly pak přiděleny k biskupství rezenskému v Bavořích a Morava k biskupství pasovskému.

Křesťanství v Čechách.

1. V Čechách ujímala se víra Kristova před sv. Cyrillem a Methodějem jen po různu, poněvadž ji hlásali kněží němečtí jazykem lidu nesrozumitelným.

Roku 874. přijel český kníže *Bořvoj* na Moravu ku Svatoplukovi, který po Rostislavovi říší moravskou vládl. Tu poznal Bořvoj víru Kristovu a dal se pokřtiti i se svými průvodčími. S Bořvojem odešli do Čech víru Kristovu hlásati sv. Methoděj, někteří jeho žáci a kněz Kajchus. Mezi prvními, kdož v Čechách dali se pokřtiti, byla Ludmila, manželka Bořvojova.

2. Synové Bořvojovi, Spytihněv a Vratislav, kteří v Čechách po sobě vládli, hleděli *celý národ* získati *Kristu*. Největších však zásluh v tomto směru získal si syn Vratislavův a Drahomířin, sv. *Václav*. Byl pobožný, podporoval kněze a stavěl kostely i školy. Mimo jiné založil v Praze kostel sv. Víta

Protože Václav přál církvi a ze státnické moudrosti zavázal se Němcům k poplatku, hněvali se na něho někteří velmožové a poštváli proti němu

vlastního bratra Boleslava, který Václava, jdoucího na jitřní, ve Staré Boleslavi v sínici chrámové dal zavraždit.

Boleslav záhy litoval svého skutku a dal mrtvolu Václavovu v chrámě svatovítském slavnostně pohřbiti.

Svatý Václav byl panovníkem velmi slavným. Proto Čechové již od nejstarších dob uctívali jej jako svého nejmocnějšího orodovníka u Boha a jako prvního patrona království českého.

3. Po smrti Václavově křesťanství v Čechách rychle se šířilo tak, že již roku 973. založil kníže Boleslav II., přímím Pobožný, v Praze *biskupství*. Prvním biskupem stal se Dětmar, nábožný a učený mnich saský a po něm Čech, svatý Vojtěch (r. 982.) z mocného rodu Slavníkovců. Tehdy k biskupství pražskému byla připojena i Morava.

4. Pražské biskupství bylo r. 1344. za panování „otce vlasti“, císaře Karla IV., povýšeno na *arcibiskupství*. Prvním arcibiskupem byl Arnošt z Pardubic. V té době bylo zřízeno také *biskupství litomyšlské*.

Svatá Ludmila, mučednice a patronka království Českého, byla dcerou pšovského vládky Slavibora na nynějším Mělníku. Přijavši v roce 870. z rukou sv. Metoděje křest, přilnula s úctyhodnou rozšafností ku křesťanství. Po smrti obou synů, Spytihněva i Vratislava, vzala si na starost vychování vnuka sv. Václava, majíc jakožto starší kněžna vdova nárok i na správu zemskou, které se však záhy vzdala pro nevraživost své nevěsty Drahomíry, rozené kněžny polabských Havolanů a usadila se na vdovském hrádku Tetíně. V unáhlení, jehož později, jak se zdá, litovala,

dala se Drahomíra přemluvit od hrabivých zemanů Tumana a Kovana a dala jim svolení k utracení stařícké kněžny. I byla tato na Tetíně podvečer přepadena a vlastním závojem uškrcena (15. září r. 921.) Jejími statky byli poděleni vrahové, z nichž však první pro zpupnost záhy musil hledati bezpečí za hranicemi a druhý i se svým rodem zahuben z poručení Drahomířina. Místo, v němž mučednice byla pochována, dala Drahomíra pozměniti ve svatyni, tělo její však dal asi r. 929. vděčný vnuk Václav slavně vyzvednouti a převésti na hrad pražský, kde v chrámě sv. jirském podnes uloženo.

S v a t ý V á c l a v, kníže, dědic a hlavní patron království Českého, narozen dle novějšího bádání asi roku 903. jako prvorozený syn knížete Vratislava I. a Drahomíry, záhy osiřel; vychován, hlavně péčí rozšafné babičky své sv. Ludmily, vynikal na tehdejší dobu vzácným vzděláním, jsa znalý i latiny, řečtiny a spisovné slovanštiny. Ujav se asi r. 921 trůnu, hájil neohroženě celistvosti knížectví proti trhacím choutkám zemských lechů a knížat sousedních, z nichž podařilo se mu zejména zlického vévodu Radslava, jenž opíral se o pomoc příbuzného vévody bavorského, jsa i sám velmi mocný, osobní statečností přiměti k pokoji. V bojích s mocným králem německým, Jindřichem Ptáčkem, jehož voje zemi českou často hubili uvolil se zase k bývalému ročnímu poplatku, dávaje přednost politice jistého sousedského míru; Jindřich, seznav Václavovu rozšafnost, záhy přestal poplatku požadovati. Osobně byl světec povahy mírné, mužně zbožný a k tipícím dobrotivý, šlechtně statečný, bohatýrský typ českého národního charakteru. Zásluh o existenci národa získal si štípením západokřesťanské kultury v Čechách, od vých. Slovanstva tehdy odříznutých a západem ohrožených. Osouzen za to u bratra Boleslava, údělného knížete na St. Boleslavi, od lechů nedávno na sněmě zakřiknutých, byl při posvicenské návštěvě zcela proti právu pohostinství při jitřní chůzi do chrámu sv. Kosmy a Damiána v pondělí 28. září r. 929 od bratra bezbranný napaden, a když tohoto odzbrojil výtkou: „To ti Bůh odpust, bratře!“ od ostatních spiklenců dobit, drže

se dveři chrámových; jeho věrni všude byli stiháni, pobíjeni a hnáni ze země; i matka Drahomíra hledala spásy v útěku. Lítostí a úctou k ostatkům bratrovým vynasnažil se Boleslav, jinak jeden z nejlepších panovníků českých, smýli potom vinu zločinu. Zatím byl světec všeobecně, i v církvi východní, velice ctěn a v národě povždy za dědice a věrného patrona vlasti jmín.

Svatý Vojtěch, narozený okolo roku 957., byl již od mládi určen ke stavu duchovnímu. Proto r. 972 byl poslán do proslulé školy v Magdeburce. Tu osvojil si přísné mravy, vážný názor světový a vstoupil v řady nejhornlivějších duchovních. Biskupem pražským stal se ve stáři 25 let. Poněvadž však český národ nechtěl se podrobiti přísnému směru jeho vlády, opustil r. 988 Čechy a odešel do Říma, kde vstoupil do kláštera sv. Bonifáce a Alexia. Roku 992. k přání Čechův, kteří slibili vyhověti všem jeho požadavkům, vrátil se do Prahy. Přivedl si sebou 12 benediktinův, jimž kníže Boleslav II. vystavěl klášter v Břevnově. Čechové svých slibů však nesplnili. Opustil tedy Vojtěch r. 994 Čechy znovu a r. 997 z jara odebral se kázat evangelium pohan-ským Prusům. Ti jej v Sambii zavraždili. Tělo svatého tohoto mučedníka kníže Boleslav od Prusů vykoupil a pohřbil ve Hnězdně.

Arnošt z Pardubic narodil se 25. března 1297. v Hostýně u Ouval blíž Prahy a vychován byl v Kladsku, kdež otec jeho byl královským purkrabím. Studoval v Broumově a v Praze. Dne 14. ledna 1343 stal se pražským biskupem a 30. dubna 1344 byl povýšen za arcibiskupa. Zemřel v Roudnici 30. června 1364 a pohřben byl v Kladsku v chrámu P. Marie. Získal si velikých zásluh o nově založenou universitu pražskou, o duchovenstvo a český národ vůbec. Byl mravů ušlechtilých, vroucím ctitelem Marie Panny a svatých českých patronů. Štědrost jeho neznala ani mezí. Život jeho byl tak spořádaný, že čtá se dle všeobecného přesvědčení mezi osoby domněle svaté.

Křesťanství na Moravě.

1. První paprsky víry Kristovy zasvitly Moravě na počátku desátého století, kdy knížata Mojmir a Rostislav i veliká část lidu přijali sv. křest od misionářů německých, vlaských a řeckých. Svati Cyril a Methoděj křesťanství na Moravě již rozšířené utvrdili a zavedli řádnou duchovní i církevní správu s liturgií slovanskou.

2. Po smrti Methodějově žáci jeho byli vyhnáni a samostatné církevní zřízení moravské bylo zničeno. Moravané v ohledu církevním byli připojeni k diecesi pasovské a od r. 973 k diecesi pražské. V Olomouci bylo zřízeno biskupství roku 1062. Toto bylo podřízeno nejprve arcibiskupům mohučskému a od r. 1344 pražským.

Rozkol.

1. Patriarchové *cařihradští* pohlíželi se závistí k papežům římským, kteří byli již od dob apoštolských ode všech věřících a knížat světských dle vůle Kristovy uznáváni za nejvyšší viditelnou hlavu církve.

Roku 858. císař řecký Michael III. sesadil proti všemu právu nábožného patriarchu cařihradského Ignácia, ježto káral císařovy prostopášnosti a dosadil na jeho místo ctižádostivého *Focia*. Papež neuznal nového patriarchy. Focius tedy odloučil se od pravé církve. Na všeobecném sněmu cařihradském čtvrtém roku 869. došlo však ke

smíru. Focius byl sesazen a Ignácius znova se ujal svého úřadu.

2. Než r. 1053. patriarcha cařihradský *Michael Cerularius* odtrhl se znovu od církve; všechny pokusy od těch dob o sjednocení byly marny. Tak vznikl rozkol (schisma), jenž u víře téměř úplně souhlasí s církví katolickou a toliko v bohoslužbě a církevní kázni se od ní odchyluje.

Tento rozkol rozšířil se z Cařihradu hlavně do Ruska a do jižních států slovanských, kdež trvá posud. V Rusku je nejvyšší hlavou církve cár. Proto spojení církve a státu sluje tam césaropapismus a církev ruská je církví státní. Říká se jí též pravoslavná nebo orthodoxní, t. j. tolik co pravověrná. Na jihu z rozkolu vznikly církve srbská a bulharská.

Někteří rozkolníci se s církví katolickou spojili buď r. 1274, nebo 1439. Těm se říká Řekové sjednocení, nebo po latinsky Uniti. Několik tisíc zůstává jich v Haliči a v Bukovině.

Křížácké výpravy.

1. Palestina, země, kde Pán Ježíš žil a trpěl, nacházela se od dávných dob v rukou *Turků* a křesťané, kteří tam buď zůstávali, nebo putovali, zkoušeli od nich mnohé strasti a nátisky.

Francouzský poustevník *Petr Amienský* vrátiv se z Palestiny, líčil výmluvně utrpení tamnějších křesťanů a papež Urban II. vyzval v Klermontu, městě francouzském, křesťany k tažení proti *Turkům* (1095). Mnozí z věřících připjali si proto červený kříž, nazvali se *křížáky* a táhli do Svaté země.

2. Křižáckých výprav bylo celkem *sedm* (1096—1270.) Roku 1099. *dobyť* byl *Jerusalem* a prvním králem jerusalemským stal se Bohumír z Bouillonu. Svaté město zůstalo v rukou křesťanů až do r. 1187. Koncem třináctého století však (r. 1273.) pro nesvornost křesťanských knížat *opanovali* Palestinu *opětne Turci*.

Turci zmocnili se Palestiny poprvé roku 1072. Před tím, od VII. století, vládli tu Arabové.

Čechovéúčastnili se hlavně při druhé (král Vladislav II.) a při třetí výpravě.

Poměry ve středověku.

Křižácké výpravy staly se podnětem *nového křesťanského života* v Evropě. Víra křesťanská považovala se vším právem za nejdražší statek na světě. Ctnost všeliká, mocná láska k Bohu a bližnímu, jakož i pevná víra pronikaly veškeré poměry.

2. V té době vznikly proslavené *vysoké školy* (university) a mužové neobyčejných vědomostí a ctností jako byli sv. Anselm († 1109.) a sv. Tomáš Akvinský († 1274.) přednášeli na nich.

3. S úžasem patříme na *velechrámy*, jež naši zbožní předkové tehdy vystavěli a obdivujeme se sochám a malbám, jimiž domy Boží vyzdobili.

4. Jen pevná víra mohla zploditi *zakladatele řádů*, jako byli sv. Romuald, sv. Bruno, sv. Bernard, sv. Dominik a sv. František z Assisi, s jich kláštery a ústavami, jež tolik dobrého způsobily mezi

lidstvem. Modlitba a ctnost, jež v klášteřích kvetly, naplňovaly všecky krajiny požehnáním a štěstím.

5. I v *Čechách* tehdy, poněvadž věřící učením cirkve katolické se řídili, panovaly všeobecný blahobyt, štěstí a pokoj. Svatý *Prokop*, blahoslavená *Anežka Česká* a svatý *Jan Nepomucký* dosáhli takové svatosti, že Bůh i zázraky na přímluvu jich konal.

Klásterů zvláště *benediktinských, premonstrátských a cisterciáckých* bylo tu hojně a ve všech pěstovaly se vědy, umění, život bohumilý a láska k bližnímu.

V době křížáckých válek povstaly rytířské řády Johanitů, Templářů a Německých rytířů, jichž členové se zavázali mimo sliby mnišské pomáhati křesťanům v zemích pohanských.

Po odněti Svaté země křesťanům odstěhovali se Johanité na ostrov Rhodus a později na Maltu. Proto se jmenovali též rytíři maltézskými. Jich velkopřevor posud sídlí ve Strakoncích.

Sv. Bruno založil řád *Kartuziánů* roku 1086. Sv. Robert uvedl v život r. 1098 v lesnaté krajině zvané *Cistercium* řád *Cisterciáků*. Sv. Bernard později řád tento zdokonalil a nazval jej řádem *Bernardinů*. Sv. Norbert byl v krajině *Premontre* původcem řádu *Premonstrátů*.

V *Čechách* byly hlavní kláštery *benediktinské*, mimo panenský u sv. Jiří na hradě pražském od roku 973, mužské v Břevnově od r. 983, v Ostrově (999), v Sázavě (1039) a v Opatovicích (1086); *cisterciácké* v Sedci od r. 1143, v Plasích od r. 1146 a na Moravě na Velehradě kolem r. 1200; *premonstrátské* na Strahově (1138), v Želivě (1148) a v Chotěšově (ženský od r. 1197).

Svatý Dominik založil roku 1216 řád kazatelský či Dominikánův a sv. František Serafínský řád františkánský. Dominikáni měli v Praze klášter na Starém Městě od r. 1226 a Františkáni u sv. Jakuba od r. 1232.

Svatý František z Assisi, zvaný též Serafínský, byl jedním z největších reformátorů křesťanského věku (éry) jak v ohledu mravním, tak společenském. Narodil se r. 1182 jako syn zámožného kupce v italském městě Assisi, slul původně Jan. Pro znalost frančtiny přezděno mu však Franceso (František, t. j. tolik, co Francouzek). Prožil veselé mládí při kupectví, vzdal se ve 22 letech veškerého majetku, jež měl po otci zdědit a počal žít jako žebrák na poustevně k největší mrzutosti rodičů, kteří se za to hanbili; tu začal šířit též své nové názory o nutnosti povrhnouti bohatstvím. Přes veškeru přísnost, která mu záplývána, získal záhy tisíce přívrženců, ač jim nepovoloval kromě žebráckého oděvu žádného majetku.

Pro svou družinu, zorganizovanou v řád, dosáhl roku 1223 potvrzení papežského a brzy vznikly tři řády františkánské: mužský, ženský, zvaný též po spoluzakladatelce řádem Klárisek a tak zv. III. řád či Terciářů, t. j. laiků, žijících skromně ve svých domácích poměrech. Potvrzení svých řádů světec oslavil o vánocích zřízením prvních jesliček v osamělém chlévě v lese, čímž dal tomuto obyčejí původ. Povahy byl velmi něžné a citlivé a veliký milovník přírody; byl divotvůrce. Při rozjímání o utrpení Kristově obdržel vtisknutí ran Kristových na vlastním těle. Byl prvním italským básníkem; jeho „hymnus o slunci“ a j. jsou první výtvořky italského písemnictví. Zesnul dojemnou smrtí již roku 1226. Jeho řád rozdělil se později na přísnější Františkány, k nimž přidružili se Kapucini jako obnovený řád a mírnější Minoriti.

Svatý Prokop, český patron, narodil se v Chotouni u Českého Brodu koncem desátého století. Školního vzdělání se mu dostalo na Vyšehradě, kde tehdy kvetlo slavné učení slovanské. Byl knězem a kanovníkem. Ale chtěje následovati evangelických rad Pána Ježíše, odřekl se všeho, dal se od mnicha benediktinského vyučiti životu ře-

holnimu a odešel k řece Sázavě. Tu usadil se v jeskyni a zbudoval kapli ke cti Panny Marie. Po více letech přišel k němu náhodou na honě kníže Oldřich, s jehož podporou založil Prokop klášter pro několik poustevníků, kteří by lidem chudým sloužili. Když klášter záhy byl rozšířen, stal se Prokop jeho opatem. Zemřel v březnu r. 1053 a pochován byl ve svém klášteře. Tělo jeho však r. 1588 přeneseno bylo do Prahy. Sv. Prokop vynikal zbožností a již za živa konal divy a zázraky. Za svatého byl prohlášen 4. července 1204 od papeže Innocence III.

Blahoslavená **Anežka Přemyslovna**, narozená roku 1205 nejspíše v Praze, byla jako dcera Přemysla Otakara I. a Konstancie Uherské, vychována ve slezském klášteře Třebnici. Ucházeli se o její ruku Jindřich III., anglický král a císař Bedřich II., ona však oblíbila si život řeholní a založila v Praze na Františku klášter Klárisek, kde zůstala „starší sestrou“, odmítuvši titul abatyše. R. 1234 zřídila též špitál pro chudé s rytířským řádem Křižovníků při Karlově mostě. Mívala na bratra Václava I. ve správě zemské blahodárný vliv; podobně i na synovce Přemysla Otakara II., jehož pádu na Moravském poli jako stařenka 73letá ještě se dožila. Zakusivši i béd braniborských a nouze v samém klášteře, jenž chudinu živival, zesnula 2. března 1282. Klášter její byl r. 1420 od husitů rozbořen; i hrob světice byl zničen a nenalezen ani po obnovení kláštera, jenž opět zrušen r. 1782 a dnes proměněn jest v dílny. Zvláštní jednota pracuje o obnově památných těch staveb. Kronikář Papoušek, probošt litoměřický, předpověděl r. 1455, že v Čechách nevzejde pokoj a požehnání, pokud prý tělo blahosl. Anežky se nenalezne.

Svatý Jan Nepomucký, mučedník a přední patron království českého, narodil se asi v polovici XIV. století v Nepomuku u Zelené Hory. Po vysvěcení na kněžství byl oltářníkem u sv. Víta v Praze. Pak zastával různé církevní úřady, studoval v Padově a r. 1389 stal se generálním vikářem arcibiskupa pražského Jana z Jenšteina a zároveň kanovníkem vyšehradským. Když r. 1393 král Václav IV. rozlítl se na arcibiskupa, že tento stíhal klatbou jeho úředníky, kteří arcibiskupovi schválně velice škodili a že po-

tvrdil nového opata kláštera kladrubskeho, došlo v Praze k velikým násilnostem od krále. Týž dal některé z předních rádců arcibiskupových mučiti a sám katovi při tom pomáhal. Na Jana z Nepomuku měl zvláště namířeno, poněvadž tento požíval u královny Žofie, jejímž zpovědníkem a almužníkem od delší doby byl, veliké důvěry a poněvadž nechtěl vyzraditi královninu zpověď, o níž Václav žádal. Mučení Janovo bylo tedy velmi kruté. Alespoň světec utrpěl pálením boků tolik, že déle by byl při životě nezůstal. Proto, jakož i z důvodu, aby nebylo nikoho, kdož by proti králi svědčiti mohl, dal Václav Jana Nepomuckého dne 20. března 1393 shoditi s pražského mostu do Vltavy. Tělo Janovo bylo pochováno u sv. Vítá. Za svatého byl sv. Jan prohlášen 19. března 1729. Na jeho hrobě stalo se více zázraků. Dne 15. dubna 1719 byl za příčinou svatořečení otvírán jeho hrob u přítomnosti vyšetřující komise. V zemi asi dva lokte zhloubi bylo uhozeno na zbytky rakve a kostru velmi zachovalou, od pohřbu nepohnutou, v jejíž lebce byl shledán neporušený jazyk.

Středověká kacířstva.

1. Blahobyť a štěstí, jež ve středověku jak mezi lidem, tak kněžstvem panovaly, staly se u některých příčinou pýchy a života necírkevního. *Pýcha zplodila kacířstva* a život necírkevní zhoubu mravův.

2. Ze středověkých kacířů pamětihodní jsou: *Albigenští* ve Francii, *Valdští* v severní Itálii, *Viklefité* v Anglii a *Husité* v Čechách. Ježto přívrženci nových nauk dopouštěli se bezpráví a násilí, povstávaly z toho dlouhé a zhoubné *války*.

Slovo *kacíř* jest původu řeckého a značí tolik co čistý čili svatý, protože ti, kdož katolickým učením pohrdali, sebe čistými a svatými nazývali.

Albigenští byli tak nazváni dle města Albi v jižní Francii. Byli mocí státní i církevní potlačeni. Ale i potom někteří, ač tajně, jich nauku vyznávali. Z té příčiny Řehoř IX. založil inkvisici čili ústav, který by pátral po ukrytých kacířích. Ve Španělsku byla z moci královské založená r. 1492 zvláštní inkvisice, tak zvaná španělská.

Valdští sluli od r. 1170 přívrženci Petra Valda, bohatého kupce Lyonského. Protože chudě byli živi, sluli také „chudými Lyonskými.“ V Čechách objevili se poprvé r. 1315 a brzy získali tu, zvláště na jihu, více přívrženců.

Viklefité jmenovali se stoupenci Jana Viklefa, profesora na universitě v Oxfordu. Bludy jich (45 článků) byly zavrženy na sněmu Kostnickém.

Husité.

1 Zásady anglického kacíře Jana Viklefa zamíloval si v Čechách profesor vysokých škol pražských mistr *Jan Hus*, narozený asi r. 1309. v Husinci v jižních Čechách. Husův přítel totiž, Jeronym Pražský, tehdy při návratu svém z vysokého učení z Anglie přinesl s sebou *spisy Viklefovy*. Hus v nich *velmi rád čítal*. Tím stalo se, že za nedlouho počal docela učení Viklefovo, ač většina mistrů na universitě pražské je odsoudila jako blud, *obhajovati*. Činil tak jednak při přednáškách na universitě a jednak na kazatelně v kapli betlémské. Arcibiskup pražský Zbyněk Zajíc z Hazenburka dal proto spáliti knihy Viklefovy a *zakázal bludy tohoto kacíře šířiti Hus neposlechl*. Arcibiskup tedy obžaloval jej v Římě a *zbavil úřadu kazatelského*. Ale Hus ze vzdoru kázal dále.

2. V té době (r. 1412.) přišli do Čech vyslanci papežovi hlásati odpustky. Hus nespravedlivě rozhněván na arcibiskupa a papeže *mluvil a psal proti nauce církevní o odpustcích velmi ostře*. Proto apoštolská stolice vyloučila jej a jeho stoupence z církve a vyhlásila nad Prahou církevní trest, zvaný *interdikt*. Z té příčiny český král Václav nakázal Husovi, aby z Prahy odešel. Hus tedy opustil Prahu. Kázal však venkovskému lidu a tak dále blud svůj šířil.

3. Počátkem listopadu roku 1414. započal *sněm kostnický*, svolaný k nápravě církevní kázně, svá zasedání. Na sněm tento jednak z vůle krále Václava a bratra jeho Zikmunda, krále římského a uherského a jednak dobrovolně odebral se též Hus, aby tam se ospravedlnil ze svého učení. Byl však v Kostnici po více výsleších soukromých i veřejných prohlášen za kacíře a protože *své bludy odvolati nechtěl, vydán moci světské ku potrestání*. Ta dle tehdejšího pátého zákona o kacířích dala jej dne 6. července r. 1415. upáliti na hranici.

4. Jakmile zpráva o smrti Husově pronikla do Prahy, udály se tu krvavé srážky mezi katolíky a stoupenci Husovými či Husity. Srážky tyto byly počátkem krutých a zhoubných *válek* (1419—1434.), v nichž naše vlast byla hrozně vojsky husitskými zpustošena a téměř na pokraj zániku přivedena. Tím *učení a vystoupení Husovo* musíme *čítati mezi největší zhoubu a neštěstí českého národa*.

5. Husité žádali, aby katolická církev povolila jim *čtyři články (artikule) pražské* čili kompaktáta. Tato týkala se 1. přijímání pod obojí způsobou, 2. svobodného hlásání slova Božího, 3. smrtelných hříchů a 4. světského panování duchovních.

Jeronym Pražský, soudruh a společník Husův v obhajování jeho bludův, byl upálen v Kostnici dne 30. května 1416.

Kališníci a Čeští bratři.

1. Po dlouhém vyjednávání mezi Stolicí Apoštolskou, českým králem Zikmundem, jenž po Václavovi vládl, a hlavními vůdci Husitů stalo se pro Čechy *urovnání* Husova bludařství na církevním sněmu v *Basileji* (r. 1431—1438). Čechům tehdy bylo dovoleno, že mohou přijímati nejsvětější Svátost oltářní pod obojí způsobou a že se smí slovo Boží hlásati sice svobodně, ale toliko od kazatelů k tomu zřízených. Než jenom mírnější z Husitů smířili se tím s církví. Ostatní vedli boj nejen proti katolíkům, ale i proti mírnějším Husitům dále.

Mírnější Husité sluli *Kališníci* čili Utrakvisté a patřili k nim hlavně Pražané a vyšší šlechta. Zuřivější Husité nazývali se *Tábory* dle hory Tábora v jižních Čechách, kdež si založili ohražený tábor vojenský či pevnost.

Konec bojům mezi katolíky a Kališníky z jedné a mezi Tábořy z druhé strany nastal po *porážce Táborův u Lipan r. 1434.*

2. Z ostatků Tábora utvořili se po bitvě lipanské *Čeští a Moravští bratři*, kteří později přešli buď k luteránství, nebo ku vyznání reformovanému.

Z českých bratří či Jednoty bratrské bývají nejvíce oslavováni Petr Chelčický a Jan Amos Komenský. Mnozí z českých a moravských bratří, zejména v době sedmnáctého století, stali se *vlastizrádci a byli podrobeni všem chybám a nedostatkům své doby*.

Mezi stoupence Husovi, mimo Tábory, Pražany čili Podoboje nebo též Utrakvisty a Kališníky, náleželi ještě Sirci, Orebité a ze všech nejhorší Adamité. Sirci byli nazýváni stoupeci Jana Žižky po jeho smrti u Přibyslavi dne 11. října 1424. Orebity sluli Husité kol hory Orebu u Třebechovic a Adamity byli nazváni výstřední Husité v Přiběnicích na Tábořsku, kteří byli velice volných zásad mravních.

Hlavním a vlastním původcem Českých Bratří byl Petr Chelčický, pocházející z Chelčic u Vodňan. Narodil se asi r. 1390 a zemřel r. 1460. Sídlem Jednoty bratrské byl nejprve Kunwald u Žamberka. Odtud rozšířili se pak Čeští bratři po Čechách, hlavně na Litomyšlsku a Mladoboleslavsku, po Moravě, Slezsku a Polsku.

Posledním představeným čili starším Jednoty bratrské byl Jan Amos Komenský, jenž zemřel r. 1670 v Amsterodámu. Biskupem nebyl, poněvadž Jednota rádně svěcených kněží a biskupů vůbec neměla.

Náboženské spory v Čechách.

1. Nástupci krále českého Zikmunda, Albrecht Rakouský a později Jiří Poděbradský, nejprve jako správce zemský a od r. 1458 jako zvolený český král, pilně vyhledávali schválení kompaktát u pa-

pežské stolice. Pokusy tyto však se nezdařily. *Kompaktáta* konečně od papeže Pia II. dne 31. března 1462. byla *prohlášena za neplatná*.

2. Proto r. 1485. za krále Vladislava II. Jagajlovce na sněmu v *Kutné Hoře* byla učiněna mezi katolíky a utrakvisty smlouva, aby strana strany neutiskovala a každá, aby podržela chrámy, jež jí r. 1471. náležely.

Za to proti Jednotě bratrské, která zatím ve dvě strany se rozpadla (v Pikarty a Amosence), vydány byly tuhé tresty zvláště r. 1508.

3. Po roce 1518. počali někteří z utrakvistů stýkati se s Lutherem. Styk tento a lakotnost mnohých šlechticů a lidí po zboží církevním způsobily, že *utrakvisté vesměs stali se lutherány*.

Náboženský zmatek v Čechách byl ještě více rozmnožen, když zakořenili se tu noví sektáři, vyšli z Němec, jako byli Novokřtění, Cvingliáni a Švenkfeldiáni a pak čeští blouznivci Mikulášenci, Habrovanští a jiní.

Švenkfeldiáni sluli přívrženci Kašpara Švenkfelda, jenž velikou váhu kladl na čistotu života a učením svým odporoval jak katolíkům, tak lutheránům. Mikulášenci byli stoupenci sedláka Mikuláše z Vlasenice v Pelhřimovsku. Říkalo se jim též Vlášeničtí nebo Pecinovští a Plačtívi bratři. Habrovanští nazývali se tak dle svého zakladatele, moravského vladyky, Jana Dubčanského na Habrovanech. Také byli nazýváni lileckými nebo luleckými dle své osady Lilče.

III.

Martin Luther.

1 Roku 1516. vypsál papež Lev X. plnomocné odpustky pro celou církev a ku získání jich, mimo hodné přijetí sv. svátostí, jakožto dobrý skutek určil dobrovolnou almužnu pro zbudování chrámu sv. Petra v Římě. *Odpustky* tyto byly na několika místech v Němcích proti vůli a bez vědomí sv. Otce poněkud nedůstojně hlásány; mnozí nad tím se horšili.

Tehdy žil ve Vitemberce augustiánský mnich Dr. Martin Luther. *Luther horlil* jak na kazatelně, tak ve spisech nejen proti zneužívání odpustků, ale *proti odpustkům vůbec*. Papež tedy proti němu zakročil a nakázal, by Luther kacířství svá odvolal. Luther nejen že tak neučinil, ale ještě papežský list či bullu před velkým shromážděním lidu spálil. Tím zřekl se veřejně katol. církve.

2. Sotva Luther kacířem se stal, počal ihned katol. nauku opravovati či *reformovati*. Odstranil mši sv., sv. zpověď, modlitby za mrtvé, prohlásil dobré skutky za zbytečné, ze svátostí podržel pouze křest a večeři Páně, dovolil mnichům a jeptiškám sňatek manželský a knížatům dal právo ku přisvojení si jmění kostelů a klášterů. Posléze oženil se sám s bývalou jeptiškou.

3. Mnozí nespokojení mniši, četná lakotná knížata a novot žádostivý lid přijali učení Luthe-rovo, tak zvané čisté evangelium, velice ochotně a dále je šířili s mnohým úsilím. Tak stalo se, že

celé země odpadly od církve katol. a přijaly lutheranismus či protestantství.

V N ě m e c k u přijala luteránství mnohá knížata a říšská města a přinutila násilím své podané, aby opustili církev katolickou. Tím stalo se, že v říši této téměř tři, čtvrtiny obyvatelstva od katol. církve odpadly.

Taktéž násilně byl zaveden protestantismus v D á n s k u, Š v é d s k u a v N o r v é ž s k u, kde katolíci téměř naprosto vymizeli. Do Č e c h dostalo se protestantství ještě za živobytí Luthera prostřednictvím Utrakvistů. Do U h e r a S e d m i h r a d s k a přišla první zvěst o lutheránství od jinochů, kteří na vysokých školách německých studovali.

I v z e m ě c h r a k o u s k ý c h a v P o l s k u nabylo „čisté evangelium“ více přívrženců.

M a r t i n L u t h e r narodil se r. 1483 v Eislebenu a zemřel 18. února 1546 nejspíše samovraždou. Přívrženci jeho učení nazývají se l u t h e r á n é nebo také e v a n g e l í c i v y z n á n í l u t h e r s k é h o č i a u g s b u r s k é h o. Slovou evangelíci, protože říkají, že mají víru svou z čistého evangelia t. j. Písma sv. a že učí čistému evangeliu. Jmenují se evangelíci vyznání augsburského, protože r. 1530 v Augsburgu předložili císaři své učení ku schválení. Říká se jim též p r o t e s t a n t i, protože na sněmu ve Špýrech r. 1529 protestovali čili se ohradili proti rozhodnutí, aby katolické náboženství v zemích knížat katolických bylo hájeno a v zemích knížat lutheránských alespoň trpěno.

V n o v ě j š í d o b ě však slovem protestanté vyrozumívají se nejen stoupenci Lutherovi, ale i Cvingliovi a Kalvínovi, ba i Anglikáni.

Kacířstva ve století šestnáctém.

1. Ve Švýcarsku po příkladu Lutherově počal církev reformovati *Cvingli*, který popíral přítomnost Ježíše Krista ve Velebné Svátosti. V Ženěvě zase reformoval *Kalvín*, dle něhož určil Bůh jednu část lidí ku věčné spáse a druhou ku věčnému zatra-

cení. Kdo tedy určen jest Bohem ku věčné zátratě, ať koná cokoliv dobrého, nic mu to neprospívá a kdo určen jest pro věčnou slávu, ať hřeší jakkoliv, nic mu to neškodí. (Kalvinismus.) Jiní kacíři, tak zvaní *Novokřtenci*, učili, že křest malých dítek není platným a proto velké lidi podruhé křtili.

2. Cvingliáné, Kalvínci a Novokřtenci rozbíjeli oltáře, sochy, varhany, obrazy, ba zneuctivali i hroby zemřelých.

3. Kacířstva ve století šestnáctém šířila se velice rychle, ježto přívrženci jich *užívali* ve svfij prospěch všech, i *nedovolených, prostředků*, jako bojů, lži, podskoku, násilí atd.

Oldřich Cvingli narodil se r. 1483 ve Vildhausích ve Švýcarsku. Před svým odpadem byl katol. farářem v Curychu a zemřel 1531.

Jan Kalvín narodil se r. 1509 v Noyně ve Francii. Knězem nebyl; měl jen nižší svěcení. Zemřel 1564.

Cvingli a Kalvín tvrdili, že učení církevní reformují (opravují). Proto nauka jejich sluje učením reformovaným a stoupenci jich jsou *evangelíci reformovaní*. Ponevadž pak oba učení své hlásali ve Švýcarsku, jež po latinsku sluje Helvetia, říká se jich stoupencům také *evangelíci vyznání helvetského*.

O kacířství anglikánském.

1. Když Luther v Německu počal své učení šířiti, panoval v Anglii *Jindřich VIII*. Tento na počátku své vlády církev katol. horlivě hájil. Brzy však stal se jejím nepřitelem a od ní se odtrhl. Chtěl totiž dáti se rozvésti se svou zákonitou manželkou, jež se mu znelíbila a vzíti si její dvorní

dámu. Žádal tedy, aby papež nový sňatek jeho schválil. Papež k tomu však nesvolil.

2. Jindřich z hněvu a pomsty prohlásil se za hlavu církve, zuřil proti všem, kdož se tomu vzpírali a dával je usmrcovati, nebo vsazovati do žalářů. Kdo nějaký veřejný úřad zastával, musil skládati přísahu, že král jest jedinou hlavou církve. To byl počátek církve anglikánské.

3. Dcera Jindřicha VIII., královna *Alžběta*, pokročila ještě dále. Zapověděla katolickou bohoslužbu vůbec a mši sv. zvláště, katolíky ukrutně pronásledovala a katolické kněze, jakmile byli dopadeni, dávala za nejkrutších muk usmrcovati. Ale i tenkrát Bůh církve své neopustil. *Katolická víra v Anglii zničena nebyla.*

Z ostatních protestantských sekt jsou nejhlavnější: *Sociniáni*, nazvaní tak dle svých zakladatelů Fausta a Laelia Socina, *Ochrano všti* či Herrnhuti, pojmenováni tak dle svého střediska Ochranova a *Mormoni*, jichž původcem v Americe byl Josef Smith, jenž tvrdil, že našel nové zjevení Boží, pocházející od proroka Mormona.

Náboženské boje.

1. Smutné následky „reformace“ brzy se dostavily. Luther posmíval se papeži, biskupům, kněžím a hlásal všeobecnou svobodu. Toho chopili se *sedláci*, kteří od svých pánů byli utiskováni a počali *bojovati* nejen za *náboženskou*, ale i *občanskou svobodu*. Nechtěli konati roboty a odváděti daně a různé dávky, jako byly desátky a jiné. Vzbouřenci všude pálili a loupili, pustošili zámky, kostely a kláštery. Posléze byli od šlechty poraženi

a porobeni více, nežli před tím. V bojích těchto padlo přes 100.000 lidí.

2. Po této „selské válce“ následovaly *nové boje*, až posléze třicetiletá vojna (1618—1648.) proměnila dříve kvetoucí a vynikající země v ohromnou poušť. Tak stalo se v Němcích, v Čechách, ve Francii a Švýcařích, v Anglii, Švédsku, Dánsku a jinde. Přemnozí *katolíci* tehdy svou věrnost k víře otců *zaplatili životem*, anebo vyhnanstvím.

Všeobecný koncil v Tridentě.

1. Katolíci učinili několik pokusů, by jinověrci navrátili se do lůna staré církve. Vše bylo marno. Posléze vypsal r. 1545. papež Pavel III. všeobecný církevní sněm do Tridentu v Tyrolích.

Na koncilu tomto byla *nauka „Novotářů“*, jak tehdejší odpůrcům církve se říkalo, zkoušena a za *kacířství prohlášena*; zároveň byly tu vydány případné předpisy o církevních zřízeních a o odstranění různých zlořádů. Tím katolická církev znovu zastkvěla se ve slávě a novém lesku.

2. *Protestanté*, ač byli pozváni, do Tridentu se *nedostavili*. *Roztržení* tedy církve v křesťanstvo katolické a protestantské *trvalo* dále ku veliké škodě duševní i hmotné všech evropských národů.

Koncil tridentský trval celkem od r. 1545 do 1563, ač mezi tím několikráte z mnohých důležitých příčin byl přerušen. Konal 25 veřejných sezení. Papež Pius IV. stvrdil jeho snesení a dal sestaviti „Tridentské vyznání víry“, v němž víra katolická v krátkosti jest obsažena.

Duchovní řády.

1. Ve smutných dobách náboženských bojů vzniklo *několik duchovních řádů*, kteří stali se pravou ozdobou katol. církve. Tak založen byl r. 1526. řád *Kapucínů*, jenž zvláště chudobou, pokorou a čistotou se vyznamenal a mnoho dobrého kázáním a poučováním lidu přivodil. Podobně bylo tomu u *Tovaryšstva Ježíšova* či Jesuitův, kteří s neobyčejnou rychlostí se rozšířili a vynikali jak svou učeností a vyučováním mládeže, tak horlivostí a životem apoštolským. Jich zakladatelem byl sv. Ignác z Loyoly.

2. V té době vznikly i ženské řády a to řád *Ursulinek*, vyučující ženskou mládež a řád *Milosrdných sester*, vyznaménávající se zvláště křesťanskou láskou k bližnímu. Původcem Milosrdných sester byl roku 1634. sv. Vincenc z Pauly.

Činnost *Tovaryšstva Ježíšova* byla úžasná. Jeho členové působili mezi protestanty a pohany, byli učitelé na všech školách, zvláště universitách, byli kazatelé, zpovědníky a rádci jak císařů, tak papežů. Tím získali si mnoho vlivu, jmění a nepřátel. V mnohých zemích byli pronásledováni a vyháněni, jako na př. v Portugalsku, Španělsku a jinde. Konečně, přinucen běhy politickými, ač nerad, zrušil je papež Klement XIV. r. 1773 po celé církvi až na Prusko a Rusko. Řád byl zase obnoven r. 1814.

Řád *Piaristů* („Otců pobožných škol“) založil r. 1607 sv. Josef Kalasanský,

Řád *Milosrdných bratří*, založený od sv. Jana z Boha, byl potvrzen roku 1572. *Redemptoristé*, vzali počátek r. 1732 od sv. Alfonse z Liguori. Řád *Traspiť* vznikl roku 1636.

Poměr českých katolíků k protestantům.

1. Po smrti Ludvikově zvolili si Čechové r. 1526. za krále Ferdinanda I. z rodu Habsburského. Bratr Ferdinandův, císař německý Karel V., vedl tehdy s knížaty protestantskými mnohé války. Ferdinand bez povolení českého sněmu přispěl mu v boji tomto ku pomoci.

Protestantští stavové čeští však s tím nesouhlasili. Uzavřeli mezi sebou *spolek proti králi* a pomáhali německým protestantům. Došlo r. 1547 k bitvě u Mühlberka, kde Ferdinand zvítězil a za věrolomnost ztrestal v Čechách jak pány, tak města. Úhlavní nepřátelé domu Habsburského, Čeští bratři, byli vypovězeni ze země.

2. Ferdinand, aby posílil české katolíky, povolal r. 1556 do Prahy *Jesuity*, odevzdal jim novou universitu u sv. Klimenta, obnovil pražské *arcibiskupství* a domáhal se u papeže povolení kompaktát.

3. Syn Ferdinandův *Maximilian II* klonil se, za válek tureckých až příliš ku protestantům tak, že tito požívali nejen úplné náboženské svobody, ale i osmělovali se katolíky utiskovati. Ještě dále pokročil jeho nástupce *Rudolf II*. Za tohoto císaře vynutili si čeští protestanté dne 9. července 1609. *majestát*, dle něhož katolíci v Čechách měli býti docela v područí protestantův.

R. 1567. svolil Maximilian II., aby kompaktáta byla vypuštěna z výsad zemských. Byl to ústupek českým protestantům, jimž kompaktáta již nedostačovala.

Majestátem byly dány vyznavačům protestantské konfesse české úplná svoboda náboženská, svoboda ku stavení

škola a kostelů, konsistoř a universita v Praze. Tím katolictví v dohledné době mělo býti zničeno.

Třicetiletá válka.

1. Za císařů Matyáše a Ferdinanda II *smélost protestantů českých* tak *stoupla*, že vedeni hrabětem Thurnem na hradě pražském svrhli s oken královské místodržící Martinice, Slavatu a jich sekretáře Fabricia. To byl počátek třicetileté vojny (1618—1648.). Protestanté totiž po skutku svém ihned si zvolili 30 direktorů, kteří by zemi spravovali a Ferdinanda II., zákonnitého krále, prohlásili za zbaveného trůnu. Potom v krátkém čase *zvolili si za krále* kalvínce *Bedřicha Falckého*.

2. Mezi Ferdinandem II. a Bedřichem došlo *k válce*. Na straně Bedřichově byla všecka knížata německá, spojená v „evangelickou unii“, pak protestantští Čechové, Moravané, Slezané, Uhři a obyvatelé Sedmihrad. Při císaři byl spolek katolických knížat, sloučených ve „svatcu ligu“, a dále Poláci, Španělé, Italové a papežská Stolica. Náčelníkem svaté ligy byl Maximilian, vévoda bavorský.

Vojsko císařovo vtrhlo do Čech a *na Bílé hoře* u Prahy dne 8. listopadu r. 1620. utkalo se s voji protestantskými. Katolíci zvítězili.

Ferdinand po vítězství bělohorském ztrestal vlastizrádné české protestanty, zrušil Rudolfův majestát a poněvadž protestanté stále proti němu a jeho rodu se bouřili, *nařídil r. 1627., aby buď se stali katolíky, nebo ze země se vystěhovali*. Většina jich opustila tedy Čechy.

3. Aby se však tito *čeští exulanti* mohli Ferdinandovi pomstíti, povolali proti němu dánského krále Kristiána a po jeho porážce švédského krále Gustava Adolfa. Když však i tento po mnohých bojích dne 6. září 1634. u Nördlingen byl přemožen, spojili se s dávnými nepřáteli Habsburkův, s Francouzi. Vyjednávali též o pomoc s Turky.

4. Za Ferdinanda III. války náboženské se rozpoutaly znova. Do Čech vtrhli *Švédové*, vedeni hlavně Bannerem, Torstensonem a Wranglem. Všude plenili, pálili, loupili a lid sužovali. Švédský generál Königsmark zmocnil se Malé strany pražské a usiloval o dobytí Prahy, ale studenti a měšťané s jesuitou P. Jiřím Plachým statečně odráželi jeho útoky. V tom uzavřen byl *mír ve Vestfálsku* r. 1648.

5. Mírem tímto bylo protestantům mnoho statků církevních odstoupeno a *panovníkům udělena moc*, aby *libovolně* mohli *předpisovati* *poddaným*, jaké *náboženství* tito vyznávají mají zcela dle protestantské zásady: „Či země, toho i víra“.

Vzrůst církve.

1. Co církev odpadem protestantův ztratila v Evropě, mělo jí býti nahraženo v jiných dílech světa. Katoličtí *missionáři* ze všech řádů odebrali se totiž mezi pohany a šířili tu nauku Kristovu s výsledkem téměř zázračným. Tak Jesuita, sv. *František Xaverský* v deseti letech obrátil v *Indii* ke Kristu celé národy i říše. Po smrti jeho rozšířilo se pak křesťanství i do *Číny* a *Ameriky*.

Primo obrovské obtíže a nadlidská utrpení čekaly v pohanských krajinách missionáře, ale láska ke Kristu přemohla všechno. Dílo se dařilo. Z divochů, kteří v lesích s dravou zvěří žili a jen lupem a vraždou se živili, stali se zbožní a hodní katolíci, plní křesťanské lásky.

2. Století šestnácté a sedmnácté byla obzvláště pro práce missionářské velepožehnána; *církev* tehdy stále mohutněla a *rostla*.

Obnova katolické víry v české vlasti.

1. Bělohorského vítězství nad stavy protestantskými užil Ferdinand II. k úplné *rekatolisaci* či obnovení víry katolické v Čechách. V díle tomto pak pokračovali jeho nástupci až po císaře Josefa II.

Byly zakládány fary a školy, mýtěny bludy tajných sektářů, kteří přes veškeré úsilí vlády i církve v zemi stále trvali, vyhledávány nekatolické knihy a nahražovány katolickými, konány misie ve všech téměř místech a založená biskupství a to v Litoměřicích r. 1656 a v Hradci Králové r. 1664.

2. V době rekatolisace *lid se nábožensky uvědomil* a katolictví si zamiloval. Navštěvoval hojně posvátná, poutní místa, přijímal svaté svátosti a žil zase životem spokojeným a šťastným, jako v dobách „otce vlasti“. Velikých zásluh o stav tento získalo si Tovaryšstvo Ježíšovo.

3. *Tajní nekatolíci* stále doufali, že navrátí se doba jich nadvlády. Proto při každé příležitosti s nepřáteli domu Habsburského se spojovali.

Nejvíce pomoci očekávali od protestantského Pruska.

Církev v době císaře Josefa II.

1. Nastoupením císaře Josefa II. v zemích rakouských nastal ve všech směrech vlády a zvláště ve věcech náboženských *obrat*. Roku 1781. (13. října) byl vydán *tolerancní patent*, kterým bylo dovoleno protestantům veřejně vykonávat své náboženství buď dle konfesse augšpurské, nebo helvetské pod správou dvou superintendentův všude tam, kde přihlásí se 100 rodin nebo 500 duší. Tehdy mimo protestanty hlásili se o svobodu vyznání i různí sektáři, jako Adamité, Deisté, Marokáni a j., ale byli odmítnuti.

2. Katolickým biskupům byl dán zákaz obcovati s hlavou církve a řehole nesměly se stýkati se svými představenými mimo zemi. Bully papežské směly se uveřejňovati toliko se svolením vlády. Tomu říkalo se *placetum regium*.

Po r. 1782 bylo *zrušeno 71 katolických klášterů* a ze jmění jich byla utvořena náboženská matice.

3 Chvály zasluhuje po roce 1782. *zakládání nových far* a r. 1784. *zřízení biskupství v Českých Budějovicích*.

Adamité, Deisté a Marokáni byli vesměs náboženští blouznivci (snilci), jichž názory náboženské odporovaly nejen učení katolickému, ale i zásadám zdravého rozumu. Byli státu velmi nebezpeční. Nechtěli platiti daně, posílali dítky do školy, do kostela atd. Zdržo-

vali se hlavně ve východních Čechách v kraji chrudimském, čáslavském a bydžovském.

Nevěra.

1. Nauka Lutherova, jakožto dílo člověka, stále se měnila a tím sekty se množily. Každá z nich odvolávala se na „svobodné bádání v bibli“ a víru znovu reformovala. Posléze ve století osmnáctém vystoupili nejprve v Anglii, pak ve Francii a jinde *pyšní nevěrci*, kteří sami sebe nazývali „svobodomyšlnými“. Tito svobodomyšlní t. j. rozumáři či racionalisté zamítli bibli a usilovali o to, aby každý dle svého rozumu sám náboženství si tvořil.

2. Nevěra tím vzrostla ještě více; netrvalo dlouho a mnozí chtěli víru v Ježíše zničití nadobro. Vydávali hanebné a posměšné spisy o papeži, biskupech a kněžích, tupili zřízení církevní, zapovídali světiti svátky a sloužití mši sv., až posléze popírali i Boha a nesmrtelnost duše lidské. Tyto názory ujímaly se hlavně *ve vyšší společnosti*. Tu také brzy k nevěře připojila se i *nemravnost*.

Dne 7. listopadu 1793. bylo ve *Francii* v době revoluce náboženství křesťanské prohlášeno za zrušené a jmění církevní bylo uloupeno. Biskupové a kněží buď byli zabiti, aneb vyhnáni. S náboženstvím vzaly za své i veřejný pořádek a mravnost. Král Ludvík XVI. byl sťat. Hrůza stíhala hrůzu; nastalo všeobecné vraždění; kdo věřil, byl zabit. Tehdy zahynulo na 2,000.000 lidí.

3 I v jiných zemích nevěra způsobila církvi mnoho škod a pronásledování. Bůh však církve

neopustil. *Národové poznali, že člověk bez Boha a náboženství stává se dravcem*; počali proto vraceti se k staré víře otců a ku katol. církvi.

Velká francouzská revoluce trvala od roku 1789 až do r. 1799. Příčiny její byly mnohé. Hlavní z nich však byla nevěra, rozšiřovaná filosoficko-politickými spisovateli francouzskými a z ní vyvěrající pokleslost mravní jak v kruzích vyšších, tak lidových.

Církev ve století devatenáctém a v době naší.

1. Roku 1799. zmocnil se ve Francii nejvyšší moci Napoleon I. Bonaparte. Týž obnovil v zemi bývalý křesťanský pořádek a uzavřel k upevnění církevních poměrů s papežem Piem VII. slavnostní smlouvu, zvanou *konkordát*. Záhy však nastal mezi papežem a císařem spor. Císař totiž zaslepen touhou po veliké říši v Evropě, prohlásil papeže Pia VII. za zbavena papežského státu, dal jej zajmouti a vězniti po tři léta ve Francii. Ale, když mezi tím byl Napoleon od spojených velmocí Ruska, Pruska a Rakouska poražen a na ostrov sv. Heleny vypovězen, vrátil se papež r. 1814. s velikou slávou do Říma.

2. Za nástupců Pia VII. byla církev v rozličných zemích velmi sužována a pronásledována. Posléze roku 1870. byla Apoštolská stolice o *světské panství* úplně italským králem připravena.

3. V *Rakousku* po smrti císaře Josefa II. nabývala církev stále svých práv, až za nynějšího, moudře panujícího císaře Františka Josefa I. dočkala se postavení důstojného a vynikajícího.

4. Papež Pius IX., jeho nástupci Lev XIII., Pius X. a nynější svatý otec Benedikt XV. jako zajatci sídlili a sídlí v paláci vatikánském. Ač papež tedy již nemá světského panství, přece ode všech panovníků jest velice ctěn a vážen pro svou moudrost, učenost a svatost. Všichni katolíci milují jej vroucně. Církev se šíří i do nejzazších konců světa. *Dvě stě milionů* katolíků kupí se kol stolce sv. Petra a všichni spoléhají, že Ježíš dle svých slov: „Já s vámi jsem až do skonání světa“ svou svatou Církev ochrání ode všech nátlaků a ozdobí ji novými věnci slávy a krásy.

Papežský či církevní stát vznikl za Pipina, krále franckého, jenž r. 755. daroval papežům některá města a území v Itálii. V městě Římě vládli papežové samostatně již od dob Konstantina Velikého.

Papež Benedikt XV, byl zvolen 3. září 1914.

Rozhled.

1. Církev Kristova ze zrna hořčičného vzrostla v mohutný strom, který větvemi svými stíní celý svět. Ve všech dílech pevniny hlásá se evangelium Kristovo, koná se nejsvětější oběť mše sv. a všude věřící podrobují se nejvyšší své viditelné hlavě, římskému papeži, ač neschází ani nevěřících a sektářů.

2. Největší *nebezpečí*, po lidsku mluveno, hrozí nevěstě Kristově od *svobodných zednářů a volných myslitelů*. Ti usilují ve všech státech o rozluku církve od moci světské, o svobodnou školu a volnost manželství. Velikého vítězství dodělali se hlavně ve Francii, odkudž roku 1906. vyhnali

skoro všechny řehole, provedli tam rozlukou církve od státu a zabrali církevní majetek. Jinde posud se jim to nepodařilo, ježto katolický lid *politickými organisacemi* všude se probouzí a staví na stráž proti svým nepřátelům.

3. Pius X., který učinil si heslem „Všecko obnoviti v Kristu“, moudrou rozvahou a snahou po upravení církevních záležitostí připravil sice tiše, ale jistě, církev nejen k boji, ale i k vítězství. V díle jeho pak blahodárně pokračuje nynější papež, slavně panující, Benedikt XV. Proto pravda jistě zvítězí a *církev*, jež zřízena jest, aby všem národům přinesla štěstí pro čas i věčnost, *vždy dostojí plně* tomuto jak krásnému, tak spolu nadpřirozenému *cíli svému*, ježto Kristus byl s ní, jest a bude po všechny dny . . .

Církev je dílem Božím, proto potrvá do skonání světa. Různá království i císařství zašla; církev trvá a bude trvati.

S v o b o d n í z e d n á ř i již od svého vzniku, na konci XVI. století, vyznačovali se přímo ďábelským záštim proti všemu katolickému a tohoto směru posud se nevyzdali. Do Čech uvedl je r. 1726. František Antonín hrabě Špork. Svobodné zednářství je v Rakousku zapovězeno.

V o l n o m y š l e n k á ř i žijí se svobodnými zednáři v nerozlučném přátelství. Proto snahy jejich rovnají se snahám svobodného zednářství. Volná Myšlenka byla založená r. 1880 v Bruselu. Do Čech byla uvedená r. 1904. Usiluje o zničení všeho náboženství a k oklamání lidí skrývá se pod plášť úcty Mistra Jana Husa.

Z nejnovějších sektářů slůží uvěsti Starokatolíky Tito vznikli v Německu r. 1871. V Čechách se usadili v Praze a ve Warnsdorfu.

Roč. XV.

Čís 5.—6.

Vycházejí šestkrát do roka ve volných lhůtách.
Předplácí se na celý rok 60 h, do něm. zemí 70 h,
do ostatních zemí 80 h. — **Jednotlivá čísla** stojí
10 h, do něm. zemí 12 h, do ostatních zemí 15 h.

□ **HLASY** □
SVATOVÁCLAVSKÉ.

Sbírka časových brožur.

Majitel a vydavatel **Družstvo Vlast** v Praze 570-II.
Redaktor **Vlastimil Hálek**, farář v Liboci u Prahy.
• Administrace **Praha**, č. 570-II., Žitná ul. 26 n.

Vojín Kristův.

(Smrt sv. Šebestiána.)

Historická hra v 5 jednáních.

Napsal **AURELIUS TACITUS**.

V PRAZE, 1915.

Tiskem a nákladem družstva Vlast.

VOJÍN KRISTŮV.

(Smrt sv. Šebestiana.)

Historická hra v 5 jednáních.

Sepsal Aurelius Tacitus.

Děj odehrává se v Římě za císaře Diokleciána největšího pronásledovatele křesťanů.

OSOBY:

Dioklecián, římský císař

Šebestián, vůdce tělesné stráže císařské

Rufus, podvůdce tělesné stráže císařské

Lucius, senator římský

Kornelia, jeho manželka

Lukrecie, dcera

Petronius, učitel jazyka řeckého

Krispus, zahradník

Felix, služebník Šebestiánův

Chromatus, prefekt Říma

*Nikostratus, císařský důstojník, v jehož domě
uvězněni byli Markus a Marcellán*

Tranquilin, otec Marka a Marcellána

Markus a Marcellán, bohatí Římané. křesťané

Konstancie, matka jejich

Sergius, žalářník

Apus, Klaudius, Verus, senatorové

Julie a Hortensie manželky Marka a Marcellána.

I.

V zahradě domu Luciova:

Petronius. Kde pak asi vězí můj milý Kri-
spus? To už jest věru k zlosti. Všude jako po
vymření. Nikoho nelze nalézt. A koho člověk
najde, pohřížen jest v tuhý spánek. Vstoupí li
do jedné komnaty, ta je plna spících služebníků,
přijde-li do kuchyně, tam dříme zase nějaký ku-
chař. Inu k zbláznění.

Kdyby tak vrátil se náš pan senator, to by
to krásně dopadalo. Ten by si ale notně na nich
vylil zlost.

Však nedivím se těm ubožákům. Měliť včera
perný den. Zvláště kuchař Lepidus. Ten již od
svítání sháněl, všecky dodavatele budil, s kupci
se hádal.

Vystrojiti hostinu za 30.000 drachem není
maličkostí. Sehnati z čista jasna nejlepší zvěřinu,
nejjemnější husí játra, přes 600 pštosích hlav,
celé spousty skřivánčích jazyků, drahé uštrice,
různé ovoce, vzácná řecká vína, dá notnou
práci.

Bylo to podívání do té naší kuchyně. Jako kdyby se o svedení bitvy jednalo, vše bylo rozčileno, pobíhalo a hádalo se. Kuchař Lepidus tak se unavil, že dnes není k probuzení. Dvakrát jsem jím notně zalomcoval, ale ani oka neotevřel.

A Krispus, ten mohl si nohy uběhati. Měl k hostině dodati všechny druhy květů, bílých, červených, žlutých, modrých a bchové vědí jakých ještě.

Naše panstvo pozvalo si k hostině Šebestiána, prefekta tělesné stráže Dioklecianovy, jenž prý zvláštním jest milovníkem květin.

Kdo nepřišel, byl on. Náš pán mohl zlostí puknouti. Tolik se vynasnažil, že nebylo pamětníka takové hostiny v Římě, a tu máš vše nadarmo.

Proč asi nepřišel? Ach nebudu si tím hlavy lámati. Jen těch služebníků jest mně líto. Tichudáci to odstonali.

Teď jsem se dal do takového uvažování a málem bych zapomněl, že čas kvapí a já nutně musím s Krispem mluvit. Nic nedám za to, že tu někde uprostřed křovin chrouní.

Krispe! Krispe! ozvi se přece.

Krispus ospalý vylézá z křoví, v ruce maje květy.

Petronius. To jsem si myslel, že tě jinde nenajdu. A jak jsi pilným, ani ve spánku nedáš si pokoje. Snad nemyslíš, že Šebestián přijde dnes.

Krispus. Jak jsem mohl tak usnouti! Kdyby mne tu tak někdo z domácích našel, to by byla výplata.

Štěstí, žes ty přišel, drahý Petronie. Chtěl jsem si zde jen odpočinouti, ale spánek mne přemohl. V něm snil jsem sen snad nejkrásnější v životě. Zdálo se mně, že jsem se procházel v sadě růží, jež jsem opatroval jako oko v hlavě. Bylo to v naší milé vlasti. I ty, byl jsi se mnou. Oba byli jsme svobodní. Procitnu a vidím, že bídším jsem otrokem, jenž nemá nikdy spatřiti azurnou oblohu řeckou.

Petronius. Nenaříkej, Krispe, právě hledal jsem tě. bych ti oznámil nejnovější výnos císařův, jenž praví, že příště nikdo nesmí býti prodán pro dluhy do otroctví.

Kdyby tak jen o několik let dříve vyšel, nemusili jsme zmírati v tomto věčně mlhavém Římě.

Však já pevně doufám, že splní se tvůj sen, a my svobodní se budeme procházeti v růžovém háji řeckém.

Teď ale není času k dlouhým řečem. Jindy o tom více. Ještě jednu zprávu mám tobě sdělit. Náš císař měl býti otráven.

Krispus. Je-li možná!?

Petronius. Naprosto jistě. Právě v našem domě kula se zrada proti němu. Senatorové chtěli se císaři pomstíti, že jejich moc, kdysi téměř královskou tak obmezil, že nezbývá jim ani stínů bývalé

slávy. Byly to pro ně dříve zlaté časy. Každý byl vyslancem v některém kraji, kde řádl jako tyran, kupil poklady, za něž stavěl letohrádky, paláce, kterým ani císařské rovnati se nemohly. Či nemluvím pravdy?

Pohleď jen na tyto stěny. Odkud to zlato, alabastr, hadovec, ne-li z ožebračené provincie. I lid římský na úkor provincií se obohacoval. Nyní jest všemu konec. Již nebudou nositi Římané poukázky, by jim od státu obilí bylo rozdáváno, jako za božského Augusta, jenž i vínem je poděloval, neb jako za Septimia Severa, který dával také olej, a císař Aurelian dokonce chléb.

Ani vymáhání nesmírných sum na loďstvo, ubytování vojska nebudou již tak provincie dusiti jako dříve.

To vše Dioklecián změnil a za to měl bídne zhynouti.

Však pokus otravy se nezdařil. Císaře zachránil mladý Šebestián, upozorniv ho, že prsten, který senatorové jemu darem věnovali, jest asi otráven.

Senatorové jsou nyní plni hrůzy, by nebyli vyzrazeni, zvláště pan Lucius jest celý bez sebe, již od časného jitra jest pryč. Patrně na výzvědách.

Chtěl jsem ti toto sdělit, bys se nekormoutil a smířil se na čas ještě s trpkým osudem, jenž přízní bohů olympských v náš prospěch se může obrátiti.

Nyní se musíme rozejíti. Tamto přichází Lukrecie. Nebylo by dobře, by svědkyní byla našeho rozhovoru.

Krispus. Té se nebojím, jeť nás všech ochránkyní před přísným otcem jejím. Jest mi spíše líto té ubohé duše. Již od několika dní pozoruji, že prožívá nějaký vnitřní bol. Ba sám slyšel jsem ji na tomto místě dvakráte hořce plakati. O kéž bych jí pomoci mohl, vše bych za to dal.

Lucius. Na to není času přemýšleti. Jí nepomůžeš ty ani já, jedině Šebestián do něhož jest šíleně zamilována. Rodiče její přáli by si míti jej svým zetěm, než nedaří se jim to jaksi. Že včera nepřišel k hostině, jest nejlepší důkaz pro to, že ani o Lukrecii nestojí. Odtud ta bolest. —

Na shledanou Krispe, musíme se konečně vzdáliti. Později více si povíme o tom mladém zamilovaném holoubku. Třebas si dá Šebestián ještě říci, a my dostaneme nového, slíchného mladého pána, o jehož šlechetném srdci mluví celý Řím. Věru nebylo by to k zahození.

Lukrecie usedá uprostřed vonných záhonů květů.

Jak jest mi lehčeji na tomto místě. Jak by kámen s duše mé spadl. Jest to přece jen lepší v té přírodě než v nitru lidském. Příroda chvěje se blahem, vůně líbezná rozlévá se sadem a lucinami, ptactvo opojeno půvabem jara neustává

od svých písní a jaro mého života vadne, umírá. Já nikdy nemám se radovati, mé mládí odsouzeno k zahynutí. Neb co platným jest mi život bez jeho lásky, jest potokem, jenž zabloudil v poušť a zanikne dříve či později v parné písčině.

On mne nemiluje — on, jehož božské oči mne okouzly, jehož krása mne očarovala, nestojí o mne, nepřišel k nám, pohrdl pozváním k hostině.

On, k vůli němuž bych opustila otce matku a šla v širý neznámý svět, nechce znáti lásky mé. Šebestiáne, můj miláčku, vrať, o vrať se ke mně.

Kornelia: Zase, dítě mé, běduješ o samotě? Kdy bude konec tvému hoři? Či již ani matkou svou potěšiti se nedáš? Co učiniti mám pro blaho tvé? Víím, ty trápíš se pro slícného Šebestiána. Jen strpení, má dobrá duše, snad vyplní se ještě dnes tvá vroucí touha, a slzy tvé navždy budou usušeny. Otec již časně odešel, by o tobě se Šebestiánem promluvil. Každou chvíli může zde býti.

Zdá se mi, že již slyším jeho kroky.

Lucius vchází do zahrady.

Kornelia běží mu v ústrety.

Mluv, milovaný choti, jaké neseš zprávy, jsou-li příznivé, bys balsam vložil na srdce naší trpitelky Lukrecie. Co říkal Šebestián a proč nepřišel včera k nám?

Lucius. Jen strpení, drahá choti, vše vyložím, co jsem zvěděl.

Když jsem přišel k Šebestiánovi, právě psal tobě a Lukrecii list, v němž prosil snažně za omluvu včerejší nepřítomnosti. Neučinil prý tak snad z pohrdání, nýbrž, že jinam volala jej povinnost. Právě, když chystal se k nám, přišel muž neznámý a na kolenou prosil jej, by ihned šel přimluvit se za něj k císaři, jinak že nevěnně zemře na popravě, jeho otec a bratr rovněž zahynou smrtí násilnou. Jen on, že jim může pomoci. Bylo prý líto mu nevěnných životů, šel k císaři a zachránil je.

Také Vás mám jeho jménem snažně prositi za omluvu, jestli ani v brzké době, nebude moci učiniti vám návštěvu. Císař prý jej často k sobě volá. Jest od oné chvíle, co měl býti otráven velmi nedůvěřivým vůči všem, jen jeho přítomnost jej zbavuje všeho strachu.

Kornelia. Mluv, zdaž zmínil se o Lukrecii.

Lucius. I o ní jsme hovořili. Když jsem zavedl řeč o tom, že Lukrecie jest dcerou nejbohatšího senatora, věhlasného rodu římského a že jest naším vroucím přáním, by stal se členem naší rodiny a Lukrecii vyvolil sobě za manželku, tu zvažněl jeho obličej a s povzdechem pravil.

Jest mi povědomo, že Lukrecie jest nejbohatší dědičkou Říma, vím dobře, že bych u vás došel nové cti a vyznamenání a stal se majetníkem rozsáhlých statků Vašich. Cením si též

krásky vaší dcery. I dobrota její okouzlití musí každého, však za choť pojmouti ji nemohu, jsem již zadán. Vyřídte Lukrecii můj vřelý pozdrav a řcete jí, že její zjev v blahé zachovám vzpomínce. Od nevěsty ale, kterou již v nejútlejším mládí jsem zvolil, upustiti nesmím. Tak přísahal jsem přísahou nejsvětější.

Lukrecie. Konec tedy mé lásky, marné naděje, navždy zmařen můj život! Pohřbeno celé mé štěstí! On mnou pohrdl a volí jinou!

(Omdlévá). Otec i matka bědujíce: »Ach co počínáš dítě, co se s tebou děje?« odvádějí ji dovnitř příbytku.

Petronius. Aj, hledme, kniha! Člověk musí být všude a pak ledacos uvidí a uslyší. Tuto tedy máme. Samý Šebestián a zase Šebestián. U každé básně, kterou jsem překládal z jazyka řeckého stkví se jeho jméno. Patrně mu naše mladá velitelka připisuje předností všech mužů velikých celého světa a to jedině proto, že jest do něho šíleně zamilována. Těš se, milý Petronie, nyní ani překládati nestačíš. Jen aby se již vzali, jinak to ustavičné překládání tě umoří. Nic na plat, byl by to přec jen krásný párek. To by bylo závidi u všechse natorů, že Lucius stal se tchánem nejmocnějšího muže v celé říši Diokleciánově. A já bych při tom také špatně nepochodil. Jestli se nevrátím do Řecka, dostal bych aspoň mladšího a lepšího pána. Nebo kdyby se mu mé básně do rukou dostaly, snad by mne pustil na svo-

bodů, jest obzvláštním přítelem věd a umění. Jen vytrvej Petronie, však opatrně jako had na všechny strany.

Nyní ale musím rychle zmizeti. Nebylo by dobře, bych zde někým byl spatřen. Jistě by přišli na to, že jejich pikle tajně stopují.

Lucius, Ne, ne, toho nelze déle snášeti. Pohrdnouti mnou a mými poklady, přísám Zeus, toho bude trpce pykati. Chtěl jsem mu dopomoci k trůnu, však nepochopil. Či nestalo se již, že bohatí senatorové odstranili nepohodlného císaře.

A já, že bych toho nedokázal, jenž má tolik a tak vlivných pomocníků. Šebestiáne, zakopal jsi štěstí své, má dcera k vůli tobě hyne. Ty musíš býti zničen, by ona byla nám zachována. Ty musíš bídně zemřít, poněvadž jsi zachránil císaře, jehož odstraniti pokusil jsem se před několika dny.

Pomsta tobě, tvá smrt bude hrozná, od meče císaře, tvého příznivce, zahyneš.

Jen až nadejde chvíle vhodná. Císaře jsi dovedl střežiti, před mým hněvem však ukryti se nemůžeš. A kdybych tě pronásledovati měl do nejzašších končin říše, a kdyby mne to stálo všechny mé poklady, a kdybych i život nasaditi k vůli tomu, zemřeš, zemřeš, nikdo tě nezachrání.

Co to, slyším kroky nějaké. Musím se přesvědčiti, kdo přichází ke mně!

Aj to senatorové Apius, Verus, Klaudius! Jako na zavalanou.

Apius, Klaudius, Verus.

Buď zdráv, Lucie, co hledáš nyní v zahradě. V jakém tě nacházíme rozmaru.

Lucius. Buďte mně srdečně vítáni. Dobře, že přicházíte. Zítra snad bylo by již pozdě.

Bohové, co se stalo, mluv!

Lucius: Plán náš jest vyzrazen. Císař bude žíti dále, nás každou hodinu může stihnouti jeho hněv. Císař nepřijal darovaného mu prstenu, jedem napuštěného. Šebestián upozornil jej, by dal prsten vyzkoušeti.

Tak oznámil mně Rufus, váš přítel, podvůdce tělesné stráže Diokleciánovy.

Verus. Věděl Šebestián o našem úmyslu?

Lucius. Pochybuji, však při jeho chytrosti mohl by se toho snadno dopátrati. Pak, běda nám.

Proto rychle třeba jednati. Šebestián musí zemříti. Myslím, že se mnou souhlasíte. Bude-li on odstraněn, pak zmizí každá možnost vypátrati nás.

Pohřbena jsou na vždy naše stará práva. A kdo jest toho vinnen, ne-li císař a jeho miláček Šebestián? Jeden nám uklouzl, druhý však nesmí za žádnou cenu.

Apius, Verus, Klaudius. ›Ať zhyne Šebestián, nedáme sobě bráti svých svatých práv, ať sezná, že dosud žije senát a lid římský.

Lucius. Jak se ho zmocniti? Kdyby se nám pokus ten nezdařil, nejen císař, nýbrž i lid římský vykonali by nad námi krutý soud; jeť Šebestián jeho miláčkem. Smrti císaře spíše by oželel, jemu nemůže dosud zapomenouti, že děd jeho byl otrokem a on sám z pouhého vojína stal se císařem. Šebestián vyniká urozeností, krásou a svou přímluvou mnoho učinil pro chudinu římskou.

Nuže, vymyslete nějaký plán, já více netroufám svému důmyslu, když ten první se mi zhatil.

Apus. Já nevím o žádném.

Verus. Já snad později na nějaký bych přišel.

Klaudius. Já bych měl jen pro tu chvíli radu. Obrátiti se na přítele našeho Rufa. Ten Šebestiána na smrt nenávidí, poněvadž jest jeho soupeřem v přízni císařské.

Lucius. Příhodný to nápad. Rufus uchází se o naši Lukrecii, to bude snadná věc. Ať dokáže, že odstraní Šebestiána a pak teprve smí nazvati Lukrecii svou manželkou.

Apus. Výborně, Lucie, tys vždy našel účinný prostředek, jak zbaviti se osob nemilých. Tobě vděčíme, že i císař bude nyní povolnější k nám, třebaš nezemřel. Bude se báti jistě nových úkladů.

Lucius. Rufa odeslal jsem vyslíditi, je-li Šebestián snad na stopě našeho spiknutí. Navlekl jsem to chytře, Rufus bude Šebestiánovi k jeho vyznamenaní císařskému blahopřáti. To jest vám

známo, že císař nedávno Šebestiána tak povýšil, že jest takřka jeho náměstkem u vlády.

Apius, Verus, Kladius. Kdy přijde Rufus?

Lucius. Již by zde měl býti.

Rufus přichází.

Lucius. Aj, co neseš za zvěsti? Ví někdo o nás u císařského dvora?

Rufus. Pánové, vy mně ani pozdraviti nedopřáváte, jak jste zvědaví. Vězte tedy, Rufus přináší zprávy, jakých dosud nikdo v Římě nepoznal. Šebestián ten miláček Dioklecianův, pěkně se zavděčil svému pánu. Stal se přívržencem sekty křesťanů, kterou všemi prostředky snaží se císař z kořene vyvrátiti.

L., A., V., Kl. Jest to možným, ty se klameš.

Rufus. Poslyšte, jak jsem na to přišel, a že se nemýlím, tu důkaz.

Tento křížek usvědčí jej každé chvíle.

Když jsem mu blahopřál a ve vyšperkované řeči líčil jeho zásluhy, bylo slyšeti z ulice truchlivý zpěv křesťanů vedených na popravu.

Šebestián slyše písně, vyňal tento křížek, líbal jej a pak celý zdrcený klesl na pohovku blíže postavenou. Ruka se mu chvěla, takže musel křížek na chvíli odložit. Pojednou se vzpamatoval, vyšel ven, by ještě spatřil odchnázející křesťany.

Já využil jeho nepřítomnosti, vzal jsem křížek a aniž bych se s ním rozloučil, chvátám k vám, bych o všem vás zpravil.

Jistě vás zpráva má zajímá.

Lucius. Nyní netřeba nám hlavy sobě lámati. Dlouho přemýšleli jsme na prostředek, jak zničit Šebestiána, a hle, tu jej máme.

Rufus. To se mně líbí, že nejsem sám, jemuž člověk ten z duše se protiví. Vězte, pánové, že neustanu dříve, až jej úplně zničím.

Lucius. To také učiníš, však až přijde doba vhodná, ne ukvapeně, by nám ptáček neulítl. Pak odevzdáš Dioklecianovi křížek, který s sebou máš, a smrt jeho bude zpečetěna. Zatím, pojd' přáteli, slyš i ty rozhovor náš, bys věděl jakými záměry zanáš se sbor senatorů, pojdte i vy druhové věrní, zde není místa k tajným radám. Vstupte do síně hodovní, kde slaviti budeme kvas a píti z plných číší na pomstu Šebestianovu.

Apius, Verus, Klaudius, Rufus: Smrt jemu, ať pocítí, co zmůže senát římský. Odcházejí.

II. jednání.

V domě Šebestiánově.

Služebník *Felix.* Nevím, kde asi mešká dnes můj pán tak dlouho do noci. Již hvězdy planou na obloze a dosud nepřichází. Jindy přec bývá dávno doma. Jak se o něj strachuji. Ani o vlastního otce neměl bych takových obav. Bůh mně to odpust, vždyť jej mám tak rád, syň život bych za něho obětoval. Nemohu se však zhostiti my-

šlenky, která mne již od více dnů pronásleduje, že jej brzo ztratím. Dnes v noci právě měl jsem podivný sen. Viděl jsem Tiberu naplněnou krví a v ní plula mrtvá těla. Ku svému zděšení poznal jsem některá a mezi nimi i tělo svého milovaného pána.

Svrchovaný Bože, ty o Kriste, věčný králi, jehož on mne naučil znáti, nedopusť, by mně byl vyrván. Vždyť zachránil mně život, rovněž otci a bratru, kteří dlí nyní na venkově a v úkrytu slouží Tobě i jiné uči víře Tvé. Toliko já vyžádal jsem si zůstatí v Římě a jemu z vděčnosti konati vše, zač by mne žádal. O Bože, smiluj se nad služebníkem svým, chraň mého pána, jenž jest všech křesťanů v Římě mocnou záštitou před hněvem pohanských nepřátel.

Co bychom počali bez něho. Však byl to pouhý sen, způsobený vzrušením myslí nad množstvím poprav křesťanů, jež na vlastní oči zřel jsem v cirku. Tak krutého pronásledování Řím ještě nebyl svědkem. Můj pán, jistě nezačne rukou katovou neb od lité zvěře, vždyť sám císař drží nad ním ochrannou ruku. Jen aby se již vrátil, má zde také nějaký dopis od samého papeže. Jak o jeho bezpečnost všickni se starají. I sám svatý otec má jej na paměti. Co se mně ale na něm dnes nelíbilo, že byl jaksi rozechvěn a ustavičně hledal svůj křížek, dar to zemřelé matky, pak odešel a více se nevrátil. Zdá se mně, že šeptal slova, zrada, zrada.

Kdo by jej mohl zraditi? To by byl netvor a ne člověk.

Někdo klepe, snad již přichází. Tisíceré díky Bohu za to.

Šebestián. Ty ještě nespíš můj věrný hochu? Snad neměl jsi obavy o svého pána? Co to vidím. V tvých očích slzy! Běž, dobrý hochu, ulehni sobě bezpečně, netřeba tobě o mne se strachovati, neboť víš že císař jest mým ochráncem, on nedá mně ublížiti; vždyť jsem mu život zachránil.

Felix. Můj pán však jest křesťanem a císař křesťanů nenávidí. Obávám se, že můj pán bude vyzrazen, poněvadž nepřestává navštěvovati domy křesťanů v této nebezpečné době. Jest mi podivným chování zvláště některých jeho přátel, především toho ulisného Rufa. Ten jest schopen všeho.

Šebestián. Buď bez starosti, to jest můj nejvěrnější druh již od útlého mládí. Vyrostli jsme oba na jedné půdě a sloužíme již déle pospolu ve vojsku císařském. Rufus, ten mne nesklame, jemu neublížuj. Nemysli na takové události, jež jsou takřka vyloučeny, posilni se spánkem, jsi bez toho od několika dní celý přepadlý.

Felix. Odejdu, ale spáti nebudu. Chci se modliti za tebe celou noc, by nám Bůh tebe ještě dlouhá léta k potěše zachoval. Napřed musím odevzdati tobě list od papeže Kaja. Sotva jsi odešel, přinesl jej posel a tvrdil, že v něm jest něco

velmi důležitého. Zde jest. Dobrou noc přeje tobě věrný sluha, odpočívej šťastně pod ochranou boží.

Šebestián. Co pak asi píše, můj dobrý otec, snad někdo potřebuje opět mé pomoci. Jistě můžeš na mne spoléhati, svatý biskup náš.

Čte list: Milost Páně a pokoj budiž s tebou, milovaný synu můj. List, který zasílá tobě papež Kajus, slzami hořkými jest smáčen. Věz, že ještě dnes musíme se rozloučiti. Jsi obklopen zrádci, kteří práhnou po tvé smrti. O prchni, synu, chraň života svého. Již dosti jsi učinil pro víru svatou a ubohé její vyznávače. Jen Bůh všemohoucí dovede odměniti v plné míře šlechtnost tvou; tys byl věrným bojovníkem Kristovým, vůdcem slabých, záštitou pronásledovaných, štědrým dárcem chudiny.

Přijmi jménem mým a celé svaté církve římské vděčné »Zaplať Bůh« za vše, co jsi pro nás vykonal. Odejdeš, a snad již v životě svém neuzřím tváře tvé. Dej Bůh, bys po čase vrátili se mohl do Říma, a pak-li najdeš hrob můj, věz, že otec Kajus všecky cesty žití tvého na modlitbách bude provázeti tam nad hvězdami.

Buď s Bohem navždy, statečný vojína Kristův.

Šebestián. Prchni, jsi zrazen! Jakže, prchnouti mám já, jenž ještě před hodinou řečí svou ku stálosti ve víře křesťany v žaláři jsem povzbuzoval. Ti zítra zemrou smrtí mučednickou, a já

jejich vůdce měl bych strachem prchatí a chrániti sebe.

O, ne, nikoliv, svatý otče, tentokráte musíš to prominouti svému oddanému služebníku. Jsem-li zrazen, nuže rád volím mučednickou smrt, neboť přáním mým dávným jest býti rozdělen a býti s Kristem, po čemž tak toužil i veliký apoštol sv. Pavel.

Kristu posvětil jsem život svůj, pro něho zříkám se slávy světa i přízně císařské, a volím umřítí, bych víru svou zpečetil poslední krůpějí krve. Kéž nepohrdne Pán obětí sluhy svého; neboť »Touží a umdlévá duše má po síních Hospodinových.«

Vy jasné hvězdy, jak zdá se mi v této těžké chvíli, že vámi patří na mne miliony těch, jichžto krví napájena byla země tato již přes 200 let, a kterou posvěcen jest každý prášek její. Vás chci následovati, o proste za mne, bych se stal hodným palmy mučednické. Vy čisté hvězdy, jež leskem bílým poléváte hrob našich prvních vůdců sv. Petra a Pavla, kteří odpočívají v zemi svaté, hluboko krví smáčené, vy svědkové byli jste přísahy mé, již učinil jsem v mladosti své Kristu a jeho přesvaté církvi. Kristus a jeho láska jest mým dědictvím, jí nezřeknu se nikdy. S tebou, svatý Petře, vyznávám v této noční hodině »Pane, ty víš všecko, ty víš, že tě miluji.« S tebou, veliký trpiteli sv. Pavle volám s nadšením na sklonku žití pozemského: »Kdo odloučí mne od

lásky Kristovy, zda-li soužení, neb úzkost, neb hlad, zdali nahota neb nebezpečnost, zdali protivitvenství neb meč. Jist jsem, že ani život ani smrt neodloučí mne od lásky Boží, která jest v Kristu Ježíši Pánu našem.«

Tichá noc, vše dřímá klidný sen. Jen tam v žalářích hlubokých úpí sevřeny okovy křesťanské rodiny, očekávající od smrti kruté svého vysvobození.

K vám zalétá duše má naposled v této chvíli, vám žehná, vaše okovy líbá a za vás se modlí.

Klekne :

»Rozpomeň se, Hospodine, co se nám přihodilo, popatř a viz pohanění naše. Dědictví naše obráceno jest k cizím, domové naši k cizozemcům. Sirotci učiněni jsme bez otce, matky naše jsou jako vdovy. Za šije naše vedeni jsme, unaveným není dáno odpočinutí.

Proč zapomínáš na nás, Hospodine, a opouštíš nás na dlouhost dnů?«

Klepání na dvéře.

Co to, zdá se mi, že někdo přichází v této noční chvíli ke mně.

Čeho žádá asi ode mne?

Příbuzný Tranquilinův.

Vznešený pane, puste mne v pozdní noci jsem příbuzný Tranquilina, jehož synové Markus, a Marcelian byli vašimi přáteli a horlivými přívrženci kříže.

Šebestián. Vstupte jen dál, a mluvte, co se stalo hrozného, že mne hledati musíte právě v tuto dobu.

Příbuzný Karus. Ach pane, smilování, posílá mne k vám staříček Tranquilin, pomozte ubohému, hle, sténá na lůžku pro syny své, kteří mají zítra býti popraveni. Ve vaší moci jest to, vy jediný je můžete zachrániti, o vyproste jim milosti u císaře.

Šebestián. Právě dnes večer dlel jsem u nich v žaláři, bychom navzájem se posílili. Vězte, že já přestal jsem býti všemocným v říši Diokleciánově, jak mne nazývali moji přátelé i nepřátelé. Mám předtuchu, že co nevidět jméno mé octne se v seznamu odsouzenců, neboť i já jsem křesťanem. Jak rád bych vyhověl prosbě vaší, svůj život bych obětoval na jejich záchranu, jen bude-li mně možno. Vraťte se k nemocnému Tranquilinovi a rcete jemu, že zítra navštívím jeho syny v žaláři, kde doufám s ním se také shledati. —

Karus. Díky tisíceré za vaši šlechtnost. Nyní teprve klidně ulehne Tranquilin. Ve vaší pomoc má nezlomnou důvěru.

Na shledanou zítra v žaláři!

Odchází.

Šebestián. Na shledanou!

Pomoci jim, toť nemožno! Oni přece Krista se nezřeknou, a já je k tomu přemluvíti nechci.

Vždyť mne ještě dnes vroucně prosili, bych je zítra navštívil a k stálosti ve víře povzbudil, kdy podstoupiti musejí muka nejhroznější.

Zachrániti vás nechci, moji věrní přátelé, pro život vezdejší, vždyť lepší život kyne vám tam za hrobem, kde vám i mně milosrdný Bůh dopřeje se shledati. Pevným bylo naše přátelství v životě, dej Bůh, by se stalo příkladem jiným ve smrti. Marku a Marceliane, přísahám, že ani smrt věrnosti naši nezlomí. Nebudu přemlouvati vás, však volím s vámi společně zemřítí.

V této noci připravím se na dalekou věčnou pouť, tam ve stínu oliv budu se modliti »Dej, o Kriste, bych píti mohl kalich, který Ty jsi pil, popřej nehodnému, by umírání mé tvému se podobalo.«

S Bohem! ti dávám, svatý otče Kaje, S Bohem! na vždy, věrný strážce náš! Již spěchám, bych podnikl mučení, jaké mně nastává. Nelekal jsem se s mečem v ruce bojů s nepřáteli, kdykoli toho ohrožená žádala vlast, neleknu se ani nyní, kdy těžce soužená jest církev. Marně chystáš nám záhubu, mocný císaři, marně voláš katy, marně slibuješ, marně proklínáš. Otupí meče, rozlámou se mučednické nástroje, napojí se novou krví naše vlast, však naše víra nepodlehne. Na sutinách říše zaleskne se kříž, zemrou ti, kdož zničití chtěli jeho památku, žítí budou věčně, kdož za víru umírají. O kéž byste již procitli ze sna bludů a zanechali mrtvých model.

Kéž byste poznali jedině pravého Boha, Ježíše Krista, v němž jest časná i věčná spása národů.

»Říme, o Říme obrať se k pravému Bohu svému.«

Odchází.

III. jednání.

Marek a Marcellán, synové Tranquillini v žaláři v domě císařského důstojníka Nikostrata.

Marek. Hrůzyplná noc dnešní, zdála se mně k nepřechání.

Okovy pevně stažené zaryly se mně hluboko do těla; tak trpím nesmírně již po 30 dní. Dnes vypršela lhůta daná prefektem města Chromatem, bychom Krista se odřekli, nebo že zemřeme. Ach, pomyslí-li, co nás čeká, nezapřeme-li své víry. Budou nás bičovati, naše údy lámati, žhavými železy páliť, kleštěmi rozpálenými tělo naše pokusích trhati, nebo povedou nás do cirku, kde nás vrhnou hladovým tigrům, lvům na pospas. I tato muka bych odhodlaně snesl, však pomyslí-li na našeho nemocného otce, starou matičku, na svou věrnou, dobrou manželku, kterou mám zanechati v bídě, a na své děti, jež budou ubohými sirotami, ne, nevím, snesu-li pohledu jejich, až doprovázeti nás budou k místu popravnímu, nevím, budu-li míti dosti síly, bych v té

tak těžké zkoušce obstál. O poradě, bratře můj, co učiniti v té bolestné hodině.

Marcelián. I já, můj dobrý bratře, probděl jsem celou noc. Nesnesitelná žízeň a palčivost bolestí způsobených okovy vyčerpávala síly mé, takže co chvíle pozbýval jsem vědomí. K tomu přistoupila trýzeň duševní. Nedá se ani pověděti, co vytrpěla má duše dnešní noci, když patřil jsem na celý život náš zpět. Na naše krásné, zlaté mládí, jež jsme v bohatství a přepychu prožili, na naši přítomnost, jež podřati má život v plném rozkvětu, náš majetek zničiti, naše manželky a dítky nám bídne vyrvati a v otroctví prodati neb s námi zahynouti nechati, a ubohé rodiče připraviti v předčasný hrob. Zdálo se mi, že musím podlehnouti a víry se zřici.

Než ten, jenž dopouští utrpení, dává i síly, bychom je snést mohli. Když jsem v největší tísní volal k nebesům o smilování, tu spatřil jsem Krista zmučeného, jenž ke mně tato promlouval slova: »Ty chceš mne opustiti, můj kříž svatý zneuctíti, což zapomněl jsi, co jsem pro tebe učinil? Pro vykoupení tvé opustil jsem nekonečnou slávu nebes, pohrdl poklady zemskými a bohatstvím.

Pro lásku tvou byl jsem posmíván, bičován, na kříž přibit. Pro tvé spasení zůstavil jsem matku svou pod křížem v zármutku nesmírném. a ty zdráháš se učiniti podobně. Věz, kdo otce neb matku více miluje než mne, není mne ho-

den.« Kdo chce přijíti za mnou, ať vezme kříž svůj a následuje mne. Ať řídí se příklady těch, již pro jméno mé všeho se zřekli a více trpěli než kolik usouzeno tobě. Zjev ten mne tak povzbudil, že odhodlán jsem utrpení největšímu směle jíti vstříc. Myslím, milovaný bratře můj, že mne nenecháš samotného jíti na popravu. O přísahej mi, při všem co ti drahé, při památce našich rodičů, manželek, dítek, při samém nebi, ba při Bohu našem Vykupiteli, že mne dnes nepustíš.

Markus obejmě bratra. Přisahám přísahou nejsvětější, že pro jméno Ježíše Ukřižovaného, chci býti s tebou vždy a tebe ani ve smrti nepustiti. Bůh dej nám síly k tomu, jako ji dal všem, kdož pro víru jeho zemřeli.

Až přijde Šebestián on dá nám útěchu na cestu poslední. O kéž by tu byl. Pak mohou směle vejíti katané v tento náš poslední příbytek pozemský, jenž branou bude nám k blaženému ráji věčnému.

Marcelián. Slyším blížiti se kroky nějaké. Snad již hodina utrpení nadešla, jež bude nám i hodinou vysvobození.

Chromatus, Nikostratus, Karus, Zoa, Sergius, Tranquilin, Konstancie.

Chromatus. Z rozkazu císařského poslán jsem, bych nad vámi jako nepřáteli bohů římských, protivníky císařovými, odpůrci vlasti vy-

nesl rozsudek smrti, nezapřete-li aspoň dnes Nazaretského. Jen několik okamžiků zbývá vám k poslednímu rozhodnutí, chcete-li vrátiti se k víře v bohy římské, kteří ochraňují stát i císaře, či voliti ukrutné mučení. Katané stojí již připraveni. Chci ušetřiti vás, chci bohatě odměniti, slibuji vám jménem císaře výnosné úřady, ač dáte-li se oblomiti. Byste viděli sami, jak záleží mně na zachránění vašem, kázal jsem zavolati vaše rodiče, manželky a přátele, by sami přemluvili vás nečiniti hanby svému vznešenému rodu.

Chromatus. Uvedte sem matku těchto mužů.

Matka Konstancie, klekne před syny své, líbá jejich okovy, objímá je křečovitě, usedavě pláče.

Slitujte se nad matkou svou, synáčkové moji, naše jediná radosti, naše naděje, světlo očí našich, podpora v starobě. Nevydávejte se dobrovolně na smrt. Běda mně nešťastné, kdyby vás nepřátelé jali, já vrhla bych se na meče jejich, bych vás jim vyrvala. Kdybyste do zajetí upadli, já neustála bych, až bych vás vysvobodila. Nezatvrzujte se nade mnou, pomněte, co nocí probděla jsem u lůžka vašeho, když jste byli nemocni, co jsem starostí překonala, co obětovala, byste šťastnými byli. A nyní, když vše pro vás v nadbytku připraveno, vy sami žádáte sobě kata. Tak splácíte lásku mateřskou, chcete bych zemřela hořem, chcete, by ukrácen byl život můj vaší vinou.

Markus a Marcellían dosud mlčí, jen křečovitě vzdýchají.

Chromatus. Zavolejte otce, snad uposlechnou jeho.

Nemocný otec Tranquilin na nosítkách přinesen, líbá ruce a čelo synů svých.

Čeho dočkati se musily šediny mé. Dal jsem se donésti k vám, bych se s vámi rozloučil. Myslil jsem, že moje dítky pochovají mne a oplakávají budou mrtvolu otce svého, a hle, já nemocný stařec mám strojiti pohřeb. Synové moji, ozdobo rodu našeho, pamatujte na své vychování, schopnosti a vědomosti, nečiňte potupy našemu domu. Pojdte sem, vy jinochové, a plačte nad druhy svými, pojdte sem, vy starci a otcové, kteříž otcovské srdce máte, přemluvte těchto synů mých. O kéž by osleply oči mé, bych neviděl je hynouti rukou katovou.

Markus a Marcellían. Ach, otče, pro Bůh smilování!

Chromatus. Nechť vstoupí manželky dovnitř.

Manželky majíce dítky v náruči. Kam jste dospěli, mužové naši, což nemáte srdce k nám. To jest ta vaše láska, kterou jste nám přísahali. Uvažte, co se stane s námi, jestli vy zemřete.

Proklínati budeme vaši památku, vždyť přivedete nás v záhubu lroznou. A jestli slitování nemáte s námi, ustrňte se aspoň nad svými

děťmi. O, přijmete v náruč tato naše robátka, budete-li moci odvrhnouti je od sebe. O sepněte ručky své naše nebožátka, proste těchto otců svých, by vás nenechali sirotami na zemi.

Vy mlčíte, vy se vzpíráte, marné naše prosby. Opuste naše dětičky tyto necitelné otce, pryč od nich, zapamatujte si tento den, byste do své smrti světu celému vyprávěti mohly, jak zapomenouti se může otec nad vlastní krví svou.

Přátelé. Slyšeli jste prosby svých rodičů a manželek, co máme říci vám ještě my, jestli ani těmi pohnouti se nedáte. Po 30 dní pracovali jsme horečně, bychom vás zachránili.

Zachovejte svůj život a majetek. Co z toho míti budete, zemřete-li a zanecháte v hoři své rodiče a manželky a dítky v největší bídě.

Markus. Svrchovaný Bože, smiluj se nad námi, dej nám útěchy, dej nám síly.

Marcelián. O, kde jsi náš příteli Šebestiáne, pospěš rychle, bys ve stálosti nás utvrdil.

Šebestián vchází. Slyšel jsem volání vaše, byl jsem svědkem všech hovorů zde přítomných osob. Těžký boj nastal vám věrní učedníci kříže. Před vámi otec, matka a přátelé již přejí sobě, bych od vás odvrátil smrt. Mám vás pohnouti, byste zanechali svaté víry naší? Bůh uchovej! Vstupte pod prapor kříže, který v této chvíli nad vámi pozvedá prefekt Šebestián, neboť vězte, ne-

přišel jsem přemlouvati vás, nýbrž zemřítí s Vámi pro Krista.

Nebraňte rodičové, nebraňte manželky, nebraňte přátelé těmto božím bojovníkům, by vážili sobě života věčného méně než pozemského; neboť kolik let mníte, že by žili ještě tito miláckové mezi vámi, a za několik let žití plného běd a strastí mají ztratiti věčnou, neskonalou radost a blaženost. Popřejte jim štěstí, po němž touží, a dle jejich příkladu hleďte i vy ho dosáhnouti.

Hle, tito synové, manželé vaši neloučí se s vámi navždy, chtějí jen předejítí vás, by vám v nebi připravili místo. Víra svatá, za níž prolejí svou krev, učiní je nevýslovně šťastnými.

A že pravdu mluvím vám, nechť tuto přítomná němá žena poprvé v životě vydá hlasem svým svědectví Kristu! (Bengalské osvětlení při zázraku.)

Nemá Zoa pokleká před přítomnými a se slzami radosti pronáší:

›Věřím, že Ježíš z Nazaretu jest pravý Bůh a že jediná spása naše spočívá ve svatém kříži jeho. —

Chromatus. Co se to se mnou děje. Přišel jsem, bych vyřkl ortel smrti nad vámi, však nyní blahoslaviti musím okamžik, v němž Bůh poznati mně dal pravdu. Trhám tento list, jenž žádá vašich poprav, odcházím, bych otrokům svým dal svobodu. Ještě dnes opustím město a chci v úkrytu na venkově žíti a zemřítí jako oddaný

služebník kříže. Marku a Marcelliane, buďte s Bohem. Od této hodiny jste svobodni.

Nikostratus. Kdo může zůstatí chladným. Sám Bůh křestanů činí tu své divy. Povstaňte bratři milení, křestan Nikostratus rozváže pouta vaše, byste opustiti mohli toto místo hrůzy, v němž jste již tolik vytrpěli.

Žalárníku Sergie, vyveď tyto vězně na svobodu.

Markus a Marcellán. Ustaňte, co počínati chcete nebezpečného k vůli nám. Jsme odhodláni zemřítí smrtí mučednickou, vy odejděte raději, byste zachránili život svůj.

Nikostratus. Ne, nechceme prchnouti, s vámi zemřeme, nezapuzujte nás.

Otec, matka, manželky a přátelé.

Kristus volá i nás, bychom zemřeli společně s vámi.

Šebestián klečí. Děkuji ti Pane nebes s vroucností nevýslovnou, žes slyšel volání, by nezhynul nižádný z těch, již svěřili se ochraně mé. Přijmi, Kriste, životy naše jako důkaz vroucí lásky k Tobě; a pospěš Beránku boží, bys uvítal ty, již cestu křížovou volí pro jméno tvé, přijmi, Pastýři nejsvětější, duše naše očistěné krví, do síní věčných tam nad hvězdami, by Tobě svobodně sloužiti a radostně pěti mohly chvály.

Setník Rufus vchází do žaláře potichu a nepozorovaně.

Rufus. Co se tu odehrává? Vězňové jsou volni. Kdo opovážil se sejmouti okovy jejich?

Nikostratus. Já jsem tak poručil a žalárník Sergius vykonal můj rozkaz. Učinil jsem to proto, že dům můj nechce déle sloužiti modlám, nýbrž jedinému a pravému Bohu, jenž jest Ježíš Nazaretský.

Rufus. Rychle ozbrojenci sem, tuto kyne vám kořist hojná. Zde tajné sídlo křesťanů. Chopte se těchto mužů. Okovy, jež sňali vězňům, dejte na hrdlo jejich a uvrzte je do nejhlubších žalářů; však dlouho nebudou vyznávati Krista.

Zoa kleká a prosí za svého manžela.

Smiluj se, pane, nečiň potupy manželi mému, odpusť i služebníku Sergiovi, jenž jen plnil přání svého pána.

Rufus. Aj, od které doby nabyla řeči tato žena? Celý Řím znal ji jako němou od malička. Snad nevrátil ten prorok z Nazaretu řeč tobě?

Zoa. Pravdu díš, a za to jemu věrně sloužiti budu.

Rufus, Spoutejte i tuto ženu, přivažte ji nad ohněm, by pozbyla kouřem řeči, již prý skrze Nazaretského nabyla.

Odsouzence Marka a Marcelliana, již dnes měli býti usmrceni, však vinou Nikostratovou trestu ujíti chtěli, odvedte. Jednoho ponořte do vařícího oleje, druhého do vápna nehašeného.

Markus a Marcelian. Tu jsou naše ruce k spoutání.

Nelekáme se muk; neboť není ohně tak zžírajícího, jenž by mohl udusiti naši lásku ke Kristu.

Šebestián. Zpět vojínové, tito mužové stojí dosud pod mou ochranou. Neopovažujte se na ně vztáhnouti rukou svých proti vůli vůdce tělesné stráže císařské Šebestiana, jemuž i zde přítomný setník zavázán jest poslušností.

Rufus. Šebestián dokonce ujímá se těchto odsouzcenců. Vojínové, konejte povinnost, kterou ukládá vám sám císař. Svažte i Šebestiána, císař rozkázal usmrtiti každého, kdo by jen opovážil se křesťany v ochranu bráti. Však Šebestián nejen učinil to, on jest dokonce vyznávačem kříže sám. —

Ještě dnes podám o tom císaři důkaz.

Šebestián. Víím tys to, cos odňal mně můj drahocenný kříž. Máš zbraň v rukou proti mně, zbavíš se života mého, bys na mém místě vedral se v přízeň císaře.

O, Rufe, Rufe, co učinil Šebestián, že na smrt vydáváš jej, jenž tobě byl přítelem od mladosti, jemuž vděčíš za své nynější postavení ve vojsku. Odpouštím tobě toto těžké provinění, Bůh odvrát tě od nešlechtnosti. Dej ti poznati celou tu mravní bídu, v níž jsi utonul, bys v hří-

ších nezahynul na věky. Nelekám se smrti, však to věz, že zrádcem svým nechci souzen býti, nýbrž odvolávám se k císaři, bych z úst toho, jemuž život jsem zachránil, slyšel rozsudek smrti.

Rufus. K císaři jsi se odvolal, k císaři půjdeš.

Šebestián. Ano k císaři! Se znamením kříže vstoupím před císařský soud. S veselou tváří a s písní na rtech nastupuji já i tito se mnou odsouzení poslední cestu života.

Kleká.

O, duše naše, tam ve hvězdný svět,
kde láska Boží, andělů zpěv,
kde není bolu, starostí tíž,
tam k nebi vzhůru pohlédni již.
[Kristus volá, duše zaplesá,
až ta krásná uzří nebesa.
O srdce naše, pokojné buď
o srdce naše, víc se nermuť.]

Tam v nebi na těmát čeká již,
jež rány hojí, odnímá tíž;
tem světců sbor nás uvítá dnes,
kde Kristus chystá radostný ples.
[Kristus volá, duše zaplesá
atd. atd.]

IV. Jednání.

V paláci císaře Diokleciána ve svátek jeho jmenin shromáždili se senátorové, by mu blahopřáli. Po obou stranách trůnu kupí se služebnictvo. Na pravo a levo zřítí jest sochy bohů, před nimiž plane kouř kadidla. Senator Lucius, jménem všech blahopřeje císaři.

Lucius. Bohorovný vládče, nesmrtelný císaři národů, osmělujeme se přiblížiti se k trůnu tvému dnes, bychom jménem věčného Říma, jehož slávu ty tak na paměti máš, jménem římského státu, jenž tebou došel moci, jaké není pamětníka od založení říše římské a jménem poddaných, které ty chráníš a nad ostatní národy povyšuješ, vyslovili Tobě ze srdcí plných vděčnosti upřímná blahopřání. Kéž bohové na dlouhá léta ochraňují Tebe, jenž víru v bohy chrání a svým poddaným jim s celou vroucností sloužiti přikazuje. Buď zdrav náš císaři, buď zdrav, volají Tobě tvoji věrní poddaní.

Dioklecián. Přání vaše naplňují mne nevýslovnou radostí. Ve vás vidím věrné strážce svého trůnu, však co by mou radost kaliti mohlo v tento slavný den jest vzpomínka, že ani me moci ani vašemu důvtipu nepodařilo se vyslíditi tajné nepřátele, kteří otrávití chtěli život můj. Ne býti opatrného Šebestiána, již dnes ani mně ani

vám nebylo by přáno slaviti památku jmenin císařských.

Lucius. Tím ale může se těšiti náš nesmrtelný vládce, že úklady se nezdařily a že nepřitelem jeho není žádný Říman, nýbrž ta nenáviděná sekta křestanů. Ta chce se jej každým způsobem zbaviti.

Dioklecián. Přisahám při bozích živých to se jí podařiti nesmí. A kdybych na to obětovati měl všecken svůj majetek a kdyby celé legie proti ní vytáhnouti měly, a kdyby to státi mělo můj trůn, neustanu, dokud tu sektu nevyhubím. Není možná udržeti slávu říše římské, jestliže nezmizí sekta, která vírou v bohy římské pohrdá, již jsou od počátku mocnými našimi ochránci.

Vězte, věrní moji senatorové, že ten den bude mým nejslavnějším v životě, až budu moci na peníze raziti nápis. »Císař Dioklecián vyhubil křestany.« Oč dvě století marně se namáhala, to zůstaveno jest mně, by Řím očistěn od učení Nazaretského, ve staré zbožnosti sloužil bohům státním.

Lucius. Plníme rozkazy tvé. Již spousty křestanů vrhány jsou do nejhroznějších žalářů, katům k popravám předávány, v cirku dravým šelmám předházeny. Než zdá se, že čím více se tato nenáviděná sekta pronásleduje, tím více se rozmnožuje.

Lámou se meče, sekery otupují, křesťanů ale neubývá. Pro výsměch náš i mnozí katové k nim se přidávají.

Však neustaneme v boji proti nim, své poklady obětujeme na vyslídění jejich, bychom Tebe náš milovaný císaři zbavili strachu před jejich nástrahami a pojistili i sobě vděčnost tvou i potomků.

Dioklecián. K tomu bude vám dobrým rádcem a pomocníkem prefekt Sebestián, na něho ihned obraťte se a sdělte mu, jak míníte sobě počínati. Však, co to, že dnes dosud nepřichází, bych i z jeho úst slyšel slova plná naděje. Na něho spoléhám nejvíce.

Lucius. Jen, aby se v něm náš nesmrtelný vládce nesklamal.

Dioklecián. Ustaňte, jeho hany nestrpím nikdy. Z vás snad mluví žárlivost. Nebojte se, on vás přízně mé nezbaví.

Rufus uchází. Opozdil jsem se, že nejsem jako jiná léta prvním, jenž by svého vznešeného císaře v den jeho jmenin pozdravil. Než co vykonal jsem dnes na oslavu císaře, bude zajisté nejlepším blahopřáním mým. Přijmi, o vládče náš, od služebníka svého seznam všech, kdož jím vypátráni byli jako přívrženci kříže a bídne utraceni. Právě vracím se od práce katovské. Jen ještě jeden zbývá, jenž odvahu měl odvolati se k tobě, prefekt Sebestián.

Dioklecián. Čeho se to odvažuješ tvrditi o přemilém a vždy věrném prefektu mém? Toho životem budeš pykati, bude-li zpráva tvá lichou seznána! Mluv, chci důkazy!

Rufus. Tu jediný, jenž myslím, dostačí. Kříž tento odňal jsem mu v nepřítomnosti brzo po tom, když tys ráčil jej zvláštním řádem poctíti. A dnes uvádím jiný důkaz. Sám svědkem byl jsem, jak Šebestián přemluvil prefekta města Chromata, Nikostrata a celý dům, by stali se křesťany.

Dioklecián. Kde jest Šebestián, chci z jeho vlastních úst slyšeti přiznání. Ne, toť nemožné, Šebestián není zrádcem.

Rufus. Šebestián bude tu hned, již kázal jsem jej zavolati.

Šebestián vchází.

Dioklecián povstává s trůnu a obořuje se naň. —

Dioklecián. Mluv! jsi-li křesťanem a pakli tomu tak, jak jsi se mohl odvážiti vstoupiti až před trůn císaře právě při dnešní slavnosti. Pak bídným, ohavným zrádcem mým bys byl, jehož stihne pomsta.

Šebestián. Vznešený Pane můj, zdaž nesmí spatřiti tváře tvé ten, jenž život tobě zachránil, jenž za blaho tvé a celé říše dnem i nocí se modlí? Není zrádcem Šebestián. Mezi poddanými svými nemáš oddanějšího nad něho. Jeho meč

vždy připraven byl hájiti vlasti, a kdyby nutnost žádala, Šebestián vrhl by se pro vlast svou třeba v propast bezednou jako kdysi Kurtius, jen aby zavřela se rána, která otevřena jest na těle říše římské. Říši naší neškodí Bůh, jemuž ty se protivíš, kterému já přísáhl věrnost, nýbrž nevěra a nemravnost hlodající kořeny státu. Marně žádáš ochrany od mrtvých model, kterým ty i celá říše se klaníte, jen víra v Ježíše Ukřižovaného jest s to zachrániti a povznésti Řím. Tenkráté bude říše naše státi nejvýše až divá vlčice římská ustoupí tichému Beránku nazaretskému, až žezlo císařské zaměněno bude za berlu dobrého pastýře, až krutý meč bude vyvržen a vztýčen Kristův kříž. Tenkráté lidstvu vrátí se zlatý věk, až víra Kristova pronikne svět.

Dioklecián. Jaká to opovážlivost, snad nechceš i mne přemluvit, bych stal se žákem Ukřižovaného. Šebestiáne, toli jest všecka vděčnost tvá? Já učinil tě prvním ve svém paláci, svým důvěrníkem, přilnul jsem k tobě celým srdcem, a ty opravdu stal jsi se zrádcem mým? Chci ale odpuštění všecka tato provinění, napraviš-li pohoršení, jež skutky svými celé říši jsi dal:

Znáš tento kříž, jenž neklamně usvědčuje tebe, hle vrhám jej na zem a přikazuji, bys šlapal po něm nohama svýma a rukama sypal kadidlo zde přítomným sochám bohů římských.

Šebestián pokleká, líbá vroucně kříž i místo, kde ležel.

O svatý kříži, kolika císaři byl jsi takto potupen, však blízká jest doba, kdy ve znamení tvém hledati bude na tomto místě budoucí vládce, spásu jedinou proti přesile nepřátelských vojsk. Tebe se přidržím, bohům pohanským obětovati nebudu nikdy. Tobě, mocný císaři, vracím s úctou tento meč, již není mně jej více třeba ani k ochraně vlastní, ani k hájení života tvého.

Přijmi nazpět i odznaky vyznamenání. jimiž počils' vojína Šebestiána za rekovné činy pro blaho státu i tvého života tak často vykonané, vojín Kristův jen s jediným odznakem chce opustiti tento svět s ozdobou svatého kříže.

Aj hodina spásy kyne, katové neváhejte konati rozsudek.

Dioklecián. Chopte se tohoto zbojníka, uvažte jej ku kmenu stromu, umučte jej pozvolna svými šípy. Já sám přijdu nahlédnouti, bych zvěděl, jak podařilo se vám to dílo.

Šebestián. Jsem připraven, nuže vedte mne na popravu.

O smrti, kde jest osten tvůj, o smrti, kde jest vítězství tvé. Díky Bohu, který nám dal vítězství v Kristu Ježíši Pánu našem.

V. jednání.

Na kmene stromu přivázán jest sv. Šebestián a prostřílen mnohými šípy, jimiž jen zdánlivě jest usmrcen.

Před ním klečí Lukrecie, dcera Luciova.

Lukrecie. Šebestiáne, miláčku můj, otevři naposled oči své, bys odpustil dívce zbloudilé, jež neporozuměla lásce tvé. Víra křesťanská byla tou nevěstou, jíž jsi se zaslíbil. Ach proč jsem nepochopila dříve, bych zabránila této tvé hrozné smrti. Pro zrádu domu našeho ty jsi musel tak bolestně umírat. Miláčku můj, promiň provinění naše. Kéž modlitba tvá na věčnosti jest naší ochranou.

Lucius, opíraje se o dva věrné sluhy, celý zdrcený blíží se stromu. Za ním kráčí Kornelia, plačíc.

Lucius. Kde tě nalézám mé ubohé dítě. Ty oplakáváš mrtvolu toho, jehož vrahem jest tvůj otec. Jak jsem to bídným tvorem. Ach nebesa smilování. Šebestiáne, odpusť muži, který nechce žíti déle ve zradě.

Kornelia. Odpusť i pyšné Římance, veliký světče. Hrdost má popudila proti tobě manžela. Odpusť, hle pýcha má zlomena jest jako třtina. U nohou tvých štká kající prosebnice, jež zemřít sobě žádá se jménem Kristovým na rtech. O přimluv, přimluv se za něj, by smazána byla její vina a ona učiněna hodnou prolíti krev za křesťanskou víru.

Lucius k Petroniovi a Krispovi. Vraťte se domů, moji sluhové, nejste otroky více, nýbrž svobodnými bratry svého pána, který vás činí

dědici polovice jmění, jež mezi sebe a ostatní služebníky rovným dílem máte rozdělit, druhou polovici majetku rozdejte chudým za hříchy rodiny Luciovy, by Bůh jí byl milostiv a smazal těžká provinění její. Vyřidte všem služebníkům jejím poslední pozdrav, neboť ona nevrátí se více k vám. Smrtí mučednickou uzavře nehodný život svůj.

Rufus. Sem pospěš císaři, kde bídne zakončil život kdysi oslavovaný prefekt Šebestián. Tak staň se každému nepříteli bohů římských. Na vlastní oči uzříš, kolika šípy utracen byl tento zrádce. K plné spokojenosti vykonal Rufus nařízení tvé. Na konec pak ještě jeden šíp uschoval nový prefekt Rufus, ještě jeden připravil meč, jímž před tváří tvou chce prokláti srdce Šebestiánovo. Jsou to meč a šíp jeho vlastní.

Lucius. Zpět, ohavný zlosynu, jen přes moji mrtvolu spácháš poslední hnusný zločin. Zastyď se bídničku, nenávist zavedla tebe, žes vydal na smrt přítele z mládí.

Dioklecián. Co vidím, Lucius, jenž dnes přísahal věrnost mně, přítelem Šebestiánovým, pak nezbyvá, bys i ty i celá rodina zahynula na popravě.

Lucius. K tomu jsme odhodláni, na smrt mučednickou právě čekáme. I naše přesvědčení nezlomí více ani prosby ani hrozby. Šebestiáne, přijmi nás za druhy v utrpení.

Šebestián probírá se ze mdlob.

Sebestián. Kdo tu lká u mého stromu?

Lucius. Šebestiáne, svatý muži, dovol nám kráčet v šlepějích tvých.

Šebestián. Lucie, Kornelie, Lukrecie, to vy, sám Bůh přivádí vás, bychom navždy spojeni byli páskou krví posvěcenou. Než noc perutěmi svými přikryje zemi, my radovati se budeme ve věčném ráji s těmi, již dnes předešli nás navěčnost.

(Bengalské světlo)

Rudé červánky zapadajícího slunce, vy ozařovati budete zohavená naše těla, leskem nebeským polejete naši krev, která semenem se stane, z něhož vyroste květ svobody všemu křesťanstvu.

Tajemná záři večerní, ty obrazem jsi záplavy krvavé, jež stihla tuto říši; však přejde noc hrozná a poslední, a ty proměníš se v červánky ranní, zvěstující den vítězství svaté víry naší.

Dioklecián. Zabte ho, vždyť dosud jest živ.

Šebestian sestupuje od stromu a jde k Diokleciánovi.

Či ještě slyším hlas? Zpět nenasytný ukrutníku. Marným tvůj boj proti Nazaretskému. Tys poslední vládce, jenž brodí se v křesťanské krvi. To ale věz, že nezemřeš na trůně. Daleko od Říma trávití budeš bídný konec svého žití. Opuštěn ode všech, pln malomyslnosti uzříš, jak manželka, dcera i celý dům vyznávají Krista. Až zápas smrtelný tvé čelo studeným potem poleje, v blízkosti tvého paláce slaviti budou kře-

šťané radostnou památku velikonoc. A neuplyne ani čtvrt století po neblahém tvém skonu, kdy nad říší touto v celé záři zastkví se Kristův kříž, před nímž nástupce tvůj pokorně skloní šiji, neboť věz dobře, to jest vítězství, které přemáhá svět víra naše.

Dioklecián. Špatně vykonals můj rozkaz, Rufe. Zaměň šípy raději za železné sochory a utluč jimi Šebestiána i zde přítomnou rodinu Luciovu. Mrtvoly jejich vhodte do Tibery, by navždy zahlazena byla památka na tyto buřiče.

Felix, jenž zatím přispěchal. Kam, pane, chceš jíti bez služebníka svého. Tak přece pravdivým byl sen můj. Pak nechť i tělo mé s vašími ponoří se do zkrvavené Tibery.

Rufus. Jménem císaře k nové popravě. Přisám Jupiter, že více neuslyší Dioklecián hlasu prefekta Šebestiána. (Odcházejí.)

Šebestián zpívá:

S Bohem buď země, s Bohem buď svět,
jenž žití mého odejme květ;
ovoce jeho tam v rajský luh,
uloží dnes již náš věčný Bůh.
Kristus volá, duše zaplesá,
až ta krásná uzří nebesa,
O srdce naše, pokojné buď!
o srdce naše, víc se nermuť.

Zpívá se stejným nápěvem, jako předešlé sloky.

